

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ

Εκλογικές τάσεις #12

Δανάη Κολτσιίδα
Πολιτική Επιστήμονας
Διευθύντρια ΙΝΠ

Κώστας Πουλάκης
Μαθηματικός

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ

- Οι Εκλογικές Τάσεις δημοσιεύονται ηλεκτρονικά από το Ινστιτούτο Νίκος Πουланτζάς σε περιοδική βάση.
- Στηρίζονται στη διαχρονική καταγραφή, σύγκριση και ανάλυση των ευρημάτων των πολιτικών ερευνών («δημοσκοπήσεων») πανελλαδικής κλίμακας, αλλά και περιφερειακής ή τοπικής εμβέλειας, που δημοσιεύονται στο αντίστοιχο κάθε φορά χρονικό διάστημα από τις αναγνωρισμένες, βάσει του Μητρώου του Ε.Σ.Ρ., εταιρίες.
- Στόχος είναι η ανάλυση της κοινωνικής κίνησης κάθε περιόδου με βάση τα αντίστοιχα δεδομένα και όχι η πρόβλεψη του αποτελέσματος των επόμενων κάθε φορά εκλογών.
- Η ευθύνη του περιεχομένου της ανάλυσης βαρύνει αποκλειστικά τους συγγραφείς.

Η χρονική περίοδος

Aν έπρεπε να χαρακτηρίσουμε με μία μόνο φράση την χρονική περίοδο μέσα στην οποία βλέπει το φως της δημοσιότητας η τρέχουσα (12^η) έκδοση των **Εκλογικών Τάσεων** θα κάναμε λόγο για **συνθήκες παρατεταμένου γκρίζου**: η συσσώρευση οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών προβλημάτων, η διαρκής αποκάλυψη μικρών και μεγάλων σκανδάλων, διαμορφώνουν ένα πλαίσιο γενικευμένης και κυρίως παρατεταμένης κοινωνικής απογοήτευσης.

Η περίοδος που μελετάμε στην έκδοσή μας αυτή (τέλος Αυγούστου-μέσα Δεκεμβρίου) οριοθετείται χρονικά από δύο σταθερά ετήσια ορόσημα για την οικονομική πολιτική, και όχι μόνο: τη **Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης** αφ' ενός και την συζήτηση και ψήφιση του **προϋπολογισμού** αφ' ετέρου.

Τα δύο θέματα που κυριάρχησαν καθ' όλη την περίοδο που μας ενδιαφέρει εδώ παρέμειναν ίδια με την προηγούμενη περίοδο που μελετήσαμε -γι' αυτό και μιλάμε για «παρατεταμένο γκρίζο». Από τη μία πλευρά, **η ακρίβεια και οι επιπτώσεις της** στη διαβίωση των πολιτών, ειδικά των χαμηλότερων και μεσαίων εισοδηματικών κατηγοριών και από την άλλη πλευρά οι **διαρκείς αποκαλύψεις γύρω από το μείζον σκάνδαλο των υποκλοπών** και η διαχείρισή τους εκ μέρους της κυβέρνησης.

Στο πρώτο τεράστιο ζήτημα, αυτό της **ακρίβειας**, φαίνεται ότι οι εξαγγελίες του πρωθυπουργού στη ΔΕΘ έχασαν γρήγορα την όποια απήχησή τους, καθώς η έκρηξη του πληθωρισμού τους προηγούμενους μήνες προκάλεσε μια εν τοις πράγμασι ραγδαία μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος των πολιτών. Αν και η μερική ανάσχεση της πυρετώδους ανόδου των τιμών της ενέργειας απέτρεψε τα χειρότερα, πολυδιαφημισμένες κυβερνητικές πρωτοβουλίες, όπως το «καλάθι του νοικοκυριού» μάλλον αποδείχθηκαν πυροτεχνήματα που επέτειναν τη δυσαρέσκεια.

Στο δεύτερο ζήτημα, αυτό των **υποκλοπών**, οι αποκαλύψεις υπήρξαν κατατρεχτικές, ενώ και ο ίδιος ο τρόπος διαχείρισής τους από την πλευρά της κυβέρνησης και του ίδιου του πρωθυπουργού -επίθεση σε διεθνή και εγχώρια ΜΜΕ, προσπάθεια επιβολής «σιωπητηρίου», άρνηση απάντησης στον κοινοβουλευτικό έλεγχο κ.λπ.- προκάλεσαν ένα ρήγμα στη σχέση του Κ. Μητσοτάκη με τον πραγματικά κεντρώο και φιλελεύθερο χώρο.

Ταυτόχρονα, παράλληλα προς αυτά τα δύο θέματα, που αναδεικνύονται σε μείζονα χαρακτηριστικά της περιόδου, ήρθαν να προστεθούν πολλά άλλα ζητήματα που απασχόλησαν με σφοδρότητα την επικαιρότητα και συντάραξαν την κοινή γνώμη: από την εξακολούθηση του **πολέμου** στην Ουκρανία σε συνδυασμό με την ένταση και την αβεβαιότητα περί τα **ελληνοτουρκικά**, αλλά και τους φόβους για ένα νέο κύμα **κόκκινων δανείων**, πλειστηριασμών και εξώσεων, μέχρι τις συγκλονιστικές υποθέσεις **παιδοβιασμών** και εν γένει **κακοποίησης ανηλίκων** στον Κολωνό αλλά και πιο πρόσφατα σε σχέση με την Κιβωτό του Κόσμου, την εκτός ελέγχου **αστυνομική βία** που κορυφώθηκε με τον -τελικά θανάσιμο- πυροβολισμό σε βάρος του 16χρονου Κώστα Φραγκούλη στη Θεσσαλονίκη, το τραγικό δυστύχημα στο σχολείο των Σερρών, καθώς και τα αλλεπάλληλα **σκάνδαλα** που αγγίζουν ευθέως ή εμμέσως την κυβέρνηση, όπως λ.χ. η υπόθεση **Πάτση** αλλά και οι πρόσφατες αποκαλύψεις σε βάρος της Εύας **Καϊλή**, ο αντίκτυπος των οποίων δεν έχει ακόμη αποτυπωθεί δημοσκοπικά.

Την ίδια στιγμή, βέβαια, το «παρατεταμένο γκρίζο» φαίνεται ότι έχουν αρχίσει να διαρρηγνύουν κάποια **δείγματα ανόδου των κοινωνικών αντιστάσεων**: αν και δεν έχουν αποκτήσει τη μαζικότητα προηγούμενων ιστορικών περιόδων, έχουν αρχίσει να εμφανίζονται -παράλληλα προς τη δυσaréσκεια που καταγράφεται στις έρευνες κοινής γνώμης- και αρκετά σημαντικές κινητοποιήσεις. Χαρακτηριστικότερο, ενδεχομένως, παράδειγμα ήταν η αρκετά επιτυχής από άποψη συμμετοχής **γενική απεργία** της 9^{ης} Νοεμβρίου, ενώ υπήρξαν και άλλες μικρότερης κλίμακας, αλλά σημαντικές κινητοποιήσεις, όπως π.χ. οι διαμαρτυρίες κατά της αστυνομικής αυθαιρεσίας και βίας, ιδίως στη Θεσσαλονίκη (επίθεση σε συναυλία στο ΑΠΘ, υπόθεση Κ.

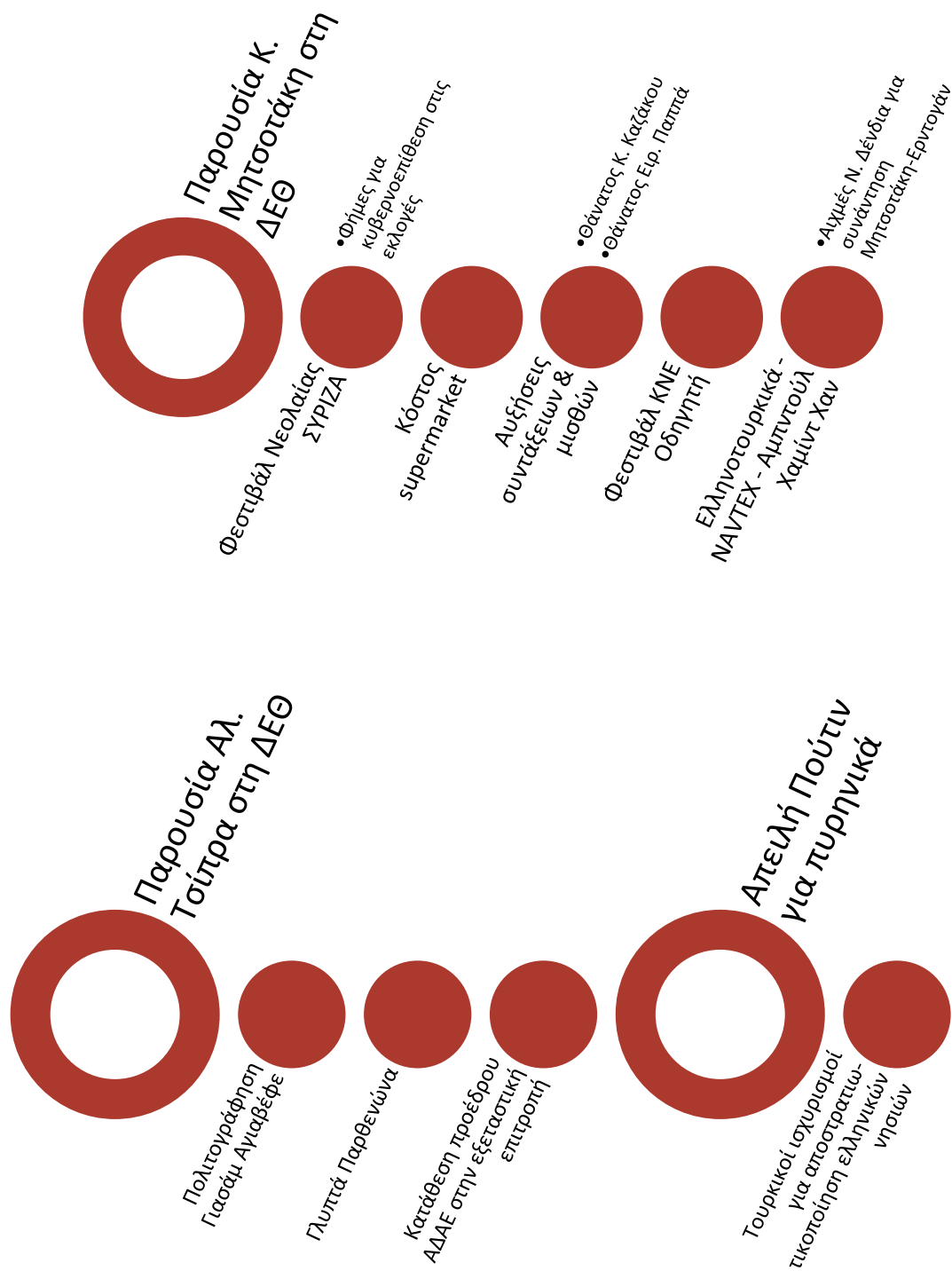
Φραγκούλη κ.ά.), η κινητοποίηση για την προστασία της πρώτης κατοικίας της Ιωάννας Κολοβού κ.ά.

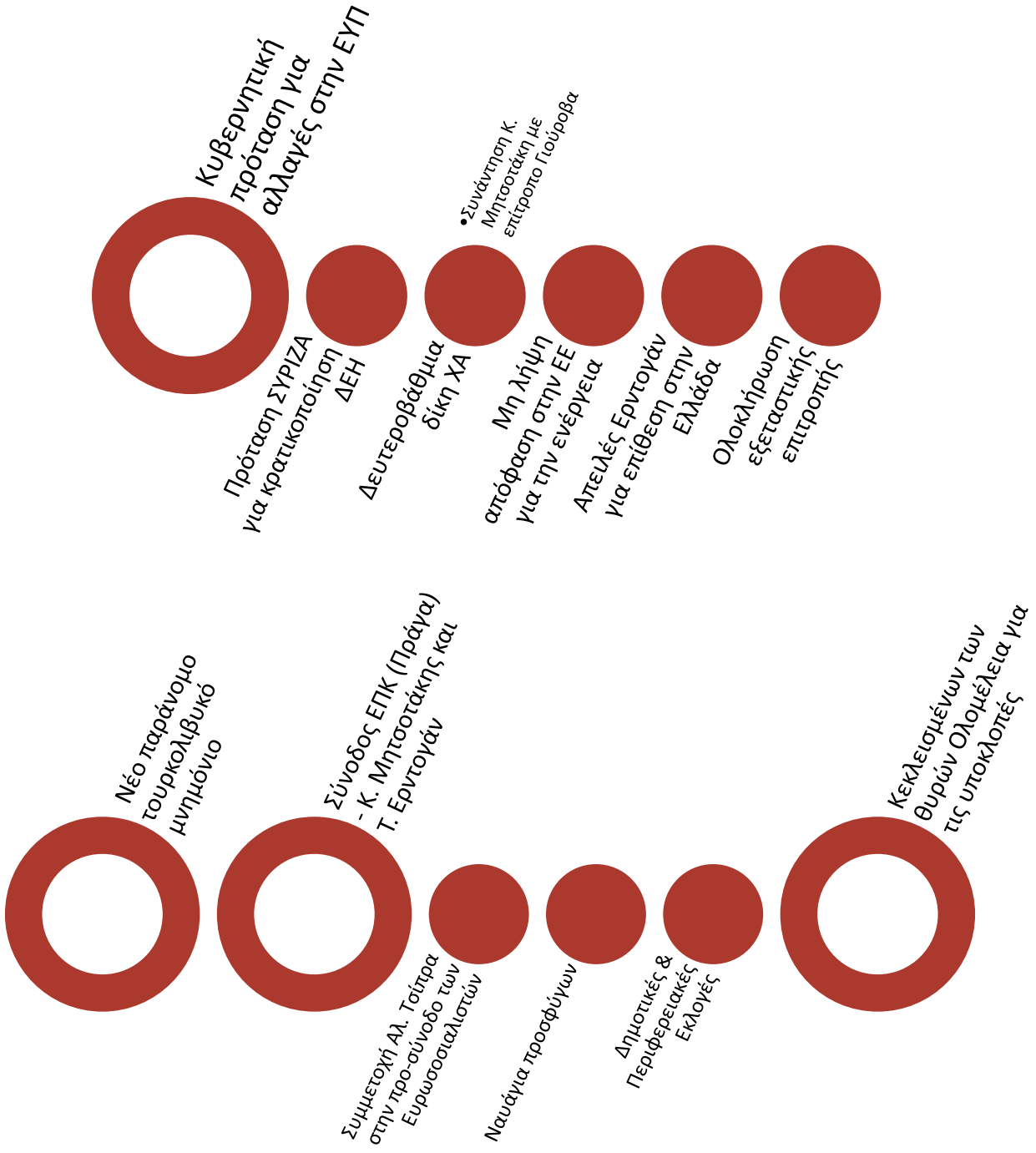
Κυριότερα γεγονότα της περιόδου

Στο παραπάνω πλαίσιο, η τρέχουσα έκδοση των **Εκλογικών Τάσεων** καλύπτει την περίοδο από το τέλος Αυγούστου ως τα μέσα Δεκεμβρίου, μία περίοδο δηλαδή τρεισήμισι μηνών. Τα **κυριότερα γεγονότα της περιόδου**, όπως προκύπτουν από τα **πρωτοσέλιδα** των πολιτικών εφημερίδων πανελλήνιας κυκλοφορίας, παρουσιάζονται στο χρονολόγιο που ακολουθεί. Υπενθυμίζουμε ότι η επίδραση των γεγονότων της επικαιρότητας δεν θα πρέπει να αναζητείται με τρόπο γραμμικό, καθώς αυτή μπορεί να εμφανίζεται σε δεύτερο χρόνο. Επίσης, γεγονότα που ενδεχομένως δεν εμφανίζονται στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων, γιατί επισκιάζονται από άλλα που επισυμβαίνουν ταυτόχρονα, δεν σημαίνει ότι δεν επηρεάζουν τους πολίτες.

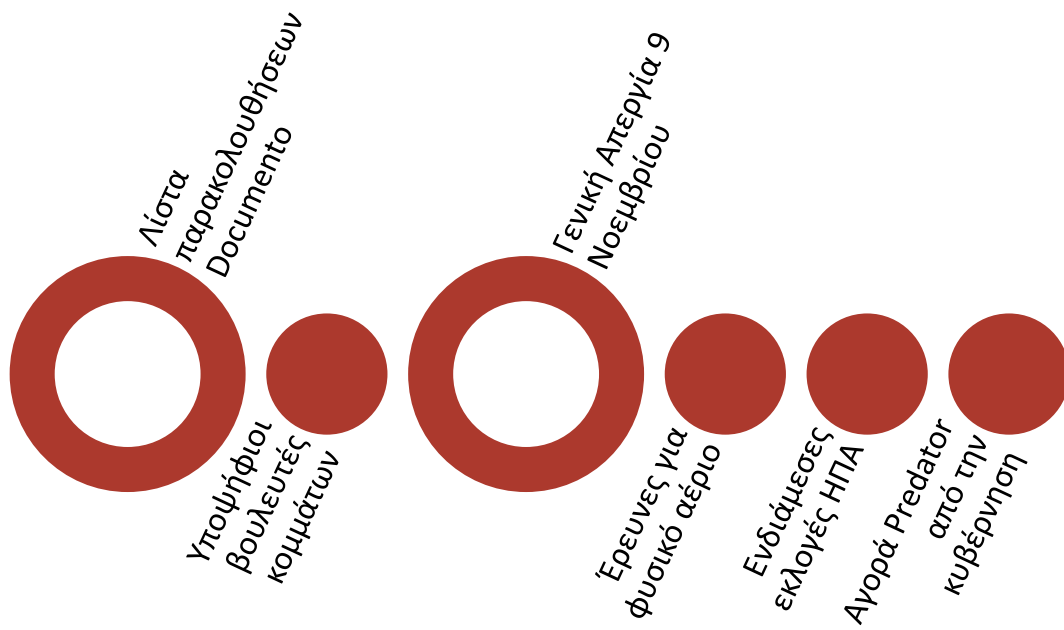
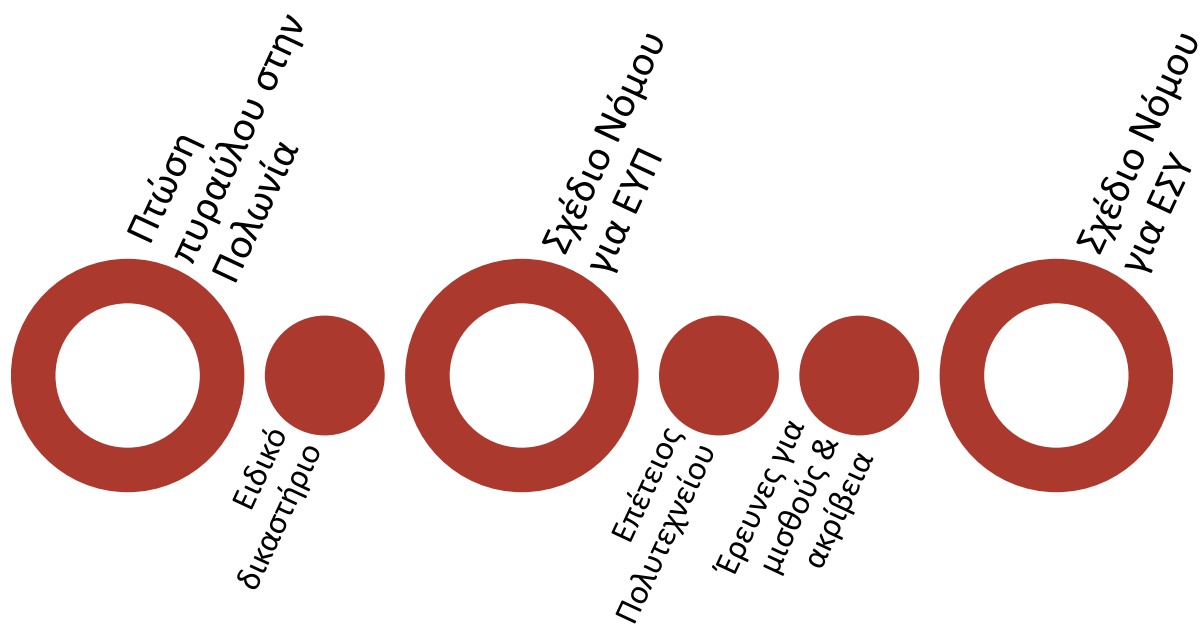

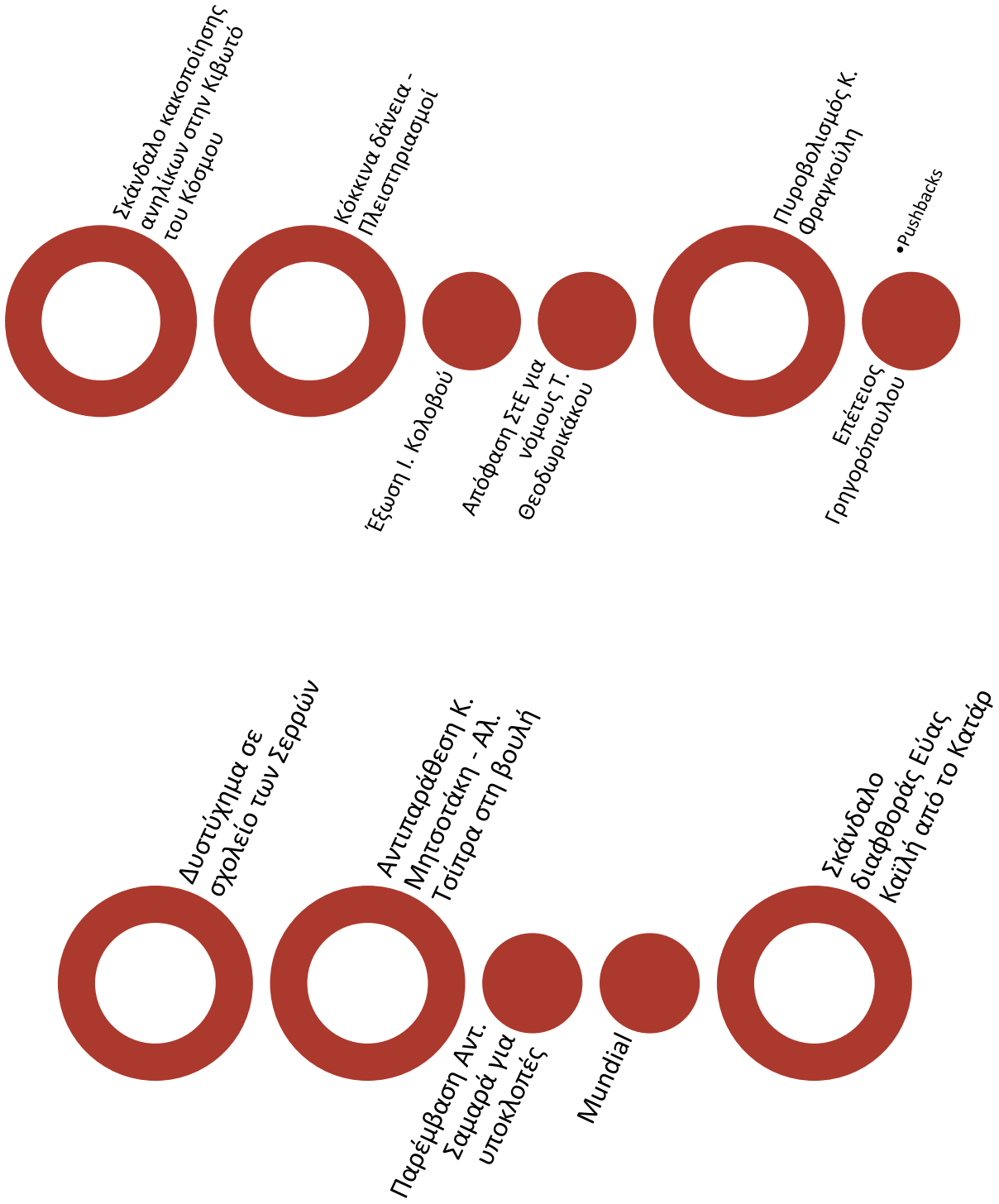

Οι τάσεις στην Ευρώπη & τον κόσμο

Στην προηγούμενη ενότητα για τα σημαντικότερα γεγονότα της περιόδου που μελετάμε, αναφερθήκαμε ήδη και σε ορισμένες από τις διεθνείς και ευρωπαϊκές εξελίξεις που καταγράφηκαν και στην ελληνική δημόσια συζήτηση. Στην ενότητα αυτή θα παρουσιάσουμε, όπως κάνουμε σε κάθε έκδοση των προηγούμενων **Εκλογικών Τάσεων**, ορισμένα εκλογικά και δημοσκοπικά δεδομένα που αφορούν το εξωτερικό.

Ένας **δείκτης** που παρακολουθούμε διαχρονικά¹ αφορά στην **αποδοχή των διεθνών ηγετών**. Όπως έχουμε επισημάνει και παλιότερα, ο δείκτης αυτός -τόσο στη διεθνή όσο και στην ελληνική πολιτική σκηνή- έχει συγκριτικά μικρή αναλυτική αξία. Ωστόσο αποτυπώνει αναμφίβολα τάσεις. Στα στοιχεία που πρέπει να καταγράψουμε την τρέχουσα περίοδο περιλαμβάνονται:

(α) Η γενική βελτίωση της αποδοχής των διεθνών ηγετών στις αντίστοιχες χώρες, με μοναδικές εξαιρέσεις τον πρόεδρο Macron της Γαλλίας και τον καγκελάριο Scholz της Γερμανίας, η αποδοχή των οποίων βρισκόταν ήδη σε πτώση, όπως είχαμε επισημάνει και στην **προηγούμενη έκδοση των Εκλογικών Τάσεων**.

(β) η σχετική μείωση της αποδοχής του νέου πρωθυπουργού της Αυστραλίας Anthony Albanese, που παραμένει πάντως σε αρκετά υψηλά επίπεδα,

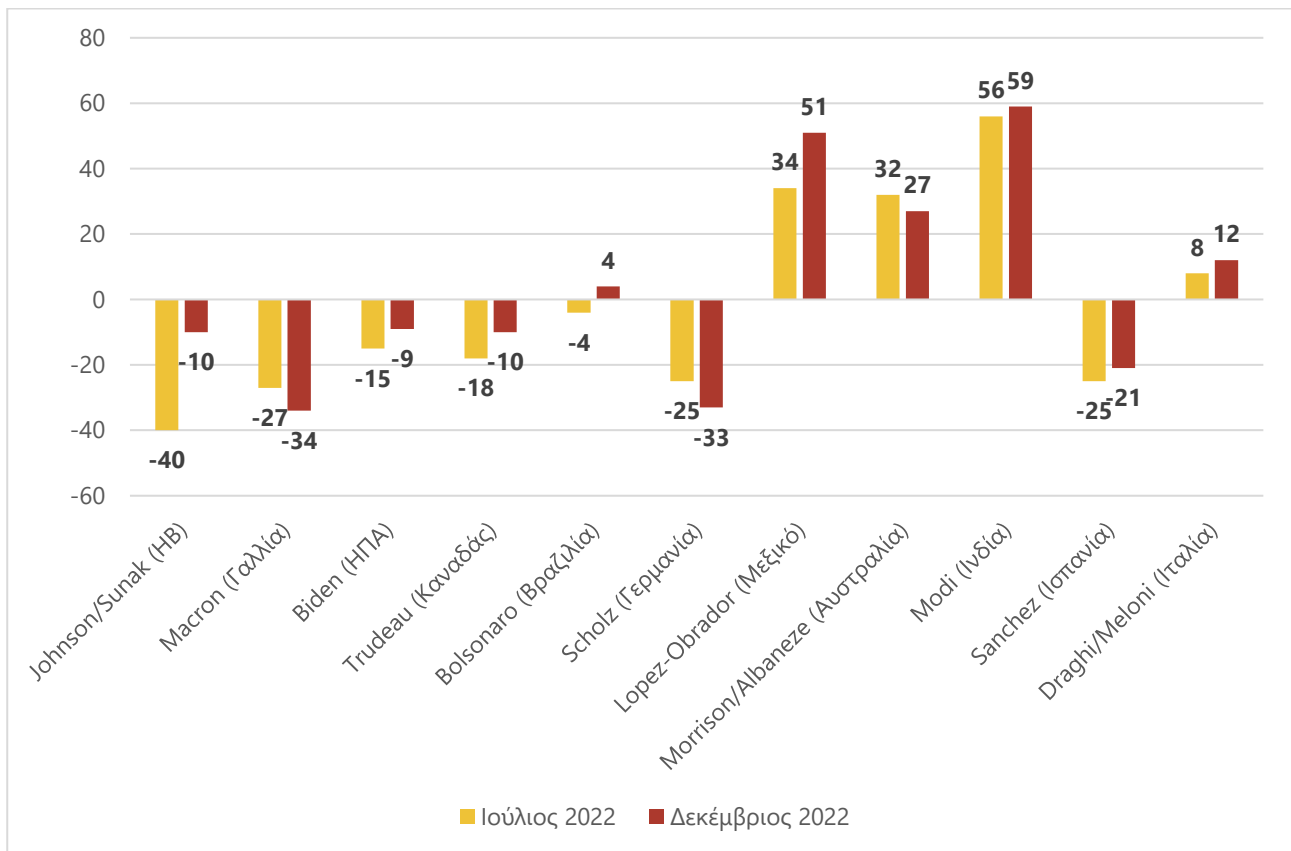
(γ) τα χαμηλά επίπεδα αποδοχής των δύο νέων ηγετών που προστέθηκαν στο διεθνές πολιτικό προσκήνιο από την περίοδο που μελετάμε και μετά, δηλαδή των πρωθυπουργών της Βρετανίας Rishi Sunak και της Ιταλίας Georgia Meloni. Στην πρώτη περίπτωση, κάτι τέτοιο είναι εύλογο, καθώς ο Rishi Sunak ανέλαβε καθήκοντα χωρίς να μεσολαβήσουν εκλογές και στο πλαίσιο μιας πολιτικής κρίσης που μαστίζει τη χώρα, ενώ στη δεύτερη περίπτωση πρέπει να σημειωθεί ότι τα

¹ Από την τρέχουσα έκδοση των **Εκλογικών Τάσεων** αποφασίσαμε να μην καταγράψουμε πλέον τον δείκτη που αφορά την ικανοποίηση των πολιτών από τη διαχείριση της πανδημίας εκ μέρους της κυβέρνησής τους, καθώς το ζήτημα της πανδημίας έχει πλέον περάσει στο παρασκήνιο της πολιτικής ζωής των χωρών.

ποσοστά αποδοχής της Meloni, αν και χαμηλά για μια πρωθυπουργό που εξελέγη μόλις πριν λιγότερο από τρεις μήνες, είναι πάντως ψηλότερα από αυτά του προκατόχου της, Mario Draghi, στοιχείο ενδεικτικό της βαθύτατης κρίσης που διέρχεται και η ιταλική κοινωνία.

(δ) Τέλος, σε ό,τι αφορά στον πρόεδρο των ΗΠΑ Joe Biden, αυτός φαίνεται ότι βελτιώνει σταδιακά τα πολύ χαμηλά ποσοστά αποδοχής που είχε το προηγούμενο διάστημα και είχαν σχολιαστεί διεθνώς. Αυτό που μένει να φανεί, με δεδομένο ότι οι ΗΠΑ μπαίνουν πλέον εκ νέου σε προεκλογικούς ρυθμούς ενόψει των προεδρικών εκλογών του 2024, είναι κατά πόσο αυτή η σχετική και σταδιακή βελτίωση θα αποδειχθεί αρκετή για μια νέα υποψηφιότητα -και πολύ περισσότερο για μια νέα νίκη- του προέδρου Biden.

Διάγραμμα 1 : Πώς μεταβλήθηκε η καθαρή αποδοχή (θετικές γνώμες μείον αρνητικές γνώμες) μερικών από τους σημαντικότερους ηγέτες διεθνώς (Ιούλιος vs Δεκέμβριος 2022)

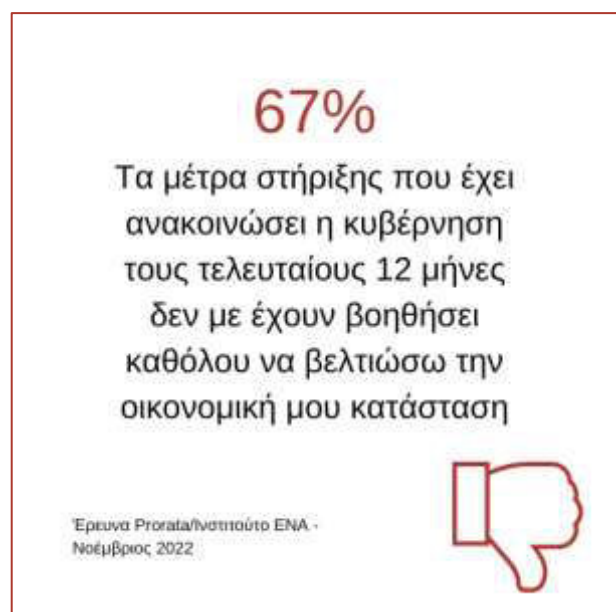
* Πηγή : Επεξεργασία δεδομένων από Morning Consult (<https://morningconsult.com/form/global-leader-approval/>)

Στάσεις των Ελλήνων και των Ελληνίδων απέναντι σε επιμέρους μεγάλα θέματα & προβλήματα

Όπως και στην προηγούμενη έκδοση των **Εκλογικών Τάσεων**, στην ενότητα αυτή περιλαμβάνονται ορισμένα στοιχεία που κατά την -ασφαλώς υποκειμενική- κρίση μας έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και εξηγούν κατά τη γνώμη μας σε μεγαλύτερο βάθος και περισσότερο μεσοπρόθεσμα την εκλογική συμπεριφορά των πολιτών, όπως καταγράφεται στους σταθερούς «ποσοτικούς» δείκτες που μελετάμε σταθερά και θα παρουσιάσουμε στη συνέχεια.

Αναλυτικότερα, τα λεγόμενα «ποιοτικά» στοιχεία που προκύπτουν από τις έρευνες της περιόδου και που θεωρούμε ότι αξίζει να υπογραμμιστούν είναι τα ακόλουθα:

Η οικονομική κατάσταση και η **ακρίβεια** παραμένει το βασικό μέλημα των πολιτών και, ταυτόχρονα, ένας τομέας στον οποίο η κυβέρνηση αξιολογείται ιδιαίτερα αρνητικά, όπως προκύπτει από πολλές έρευνες που έχουν δει το φως της δημοσιότητας τις τελευταίες πολλές εβδομάδες, ανεξάρτητα από τη μεθοδολογία τους και τον τρόπο διατύπωσης του ερωτήματος.

67,6%*

Η κυβέρνηση πρέπει να δράσει άμεσα για την εξασφάλιση αξιοπρεπών αμοιβών και την προστασία και ενίσχυση του εισοδήματος των εργαζομένων

* των εξαρτημένα απασχολούμενων

Έρευνα Prorata/Ινστιτούτο Νίκος Πουλιαντζής - Οκτώβριος 2022

71,9%*

Αξιολογούν αρνητικά τις επιδόσεις της κυβέρνησης στην εξασφάλιση αξιοπρεπών αμοιβών και στη στήριξη και ενίσχυση του εισοδήματος των εργαζομένων

* των εξαρτημένα απασχολούμενων

Έρευνα Prorata/Ινστιτούτο Νίκος Πουλιαντζής - Οκτώβριος 2022

Ταυτόχρονα, ωστόσο, τα ζητήματα δημοκρατίας και λειτουργίας των θεσμών στη χώρα -και ιδίως το σκάνδαλο των υποκλοπών- αν και δεν γίνονται από τους πολίτες αντιληπτά με την ίδια σφοδρότητα όπως τα άμεσα προβλήματα επιβίωσης, δεν περνούν εντούτοις απαρατήρητα και, κυρίως, «χρεώνονται» και προσωπικά στον ίδιο τον πρωθυπουργό.

75%

Πολύ/αρκετά σοβαρό θέμα
τα προβλήματα στους
δημοκρατικούς θεσμούς

Έρευνα Metron Analysis/
Κύκλος Ιδεών - Οκτώβριος 2022

67%

Πολύ/αρκετά σοβαρό θέμα
οι τηλεφωνικές
παρακολουθήσεις και οι
υποκλοπές

Έρευνα Metron Analysis/
Κύκλος Ιδεών - Οκτώβριος 2022

65%

Η παρακολούθηση
Ανδρουλάκη ήταν σε
γνώση του πρωθυπουργού

Έρευνα Metron Analysis/
Κύκλος Ιδεών - Οκτώβριος 2022

56%

Ο πρωθυπουργός έχει
συγκεντρώσει υπέρμετρες
εξουσίες στο Μέγαρο
Μαξίμου

Έρευνα Metron Analysis/
Κύκλος Ιδεών - Οκτώβριος 2022

Τα δημοσκοπικά ευρήματα της περιόδου

Ποιες έρευνες περιλαμβάνονται στην ανάλυση

Κατά την περίοδο που μελετάμε στην τρέχουσα ανάλυσή μας δημοσιεύτηκαν **44 έρευνες** από 14 διαφορετικές εταιρίες, και συγκεκριμένα: 6 έρευνες της εταιρίας GPO, 6 της Prorata, 5 της Metron Analysis, 4 της Marc, 4 της MRB, 4 της Interview, 4 της Alco, 3 της Opinion Poll, 2 της Pulse RC, 2 της Data C, 1 της RASS, 1 της Palmos Analysis, 1 της Real Polls και 1 της Public Issue.

Επισημαίνουμε και πάλι αυτό που έχουμε πει σε πολλές ευκαιρίες, ότι κάθε εταιρία έχει -βάσει της μεθοδολογίας που ακολουθεί, των χαρακτηριστικών του δείγματός της κ.λπ.- συγκεκριμένη (επιστημονική) **μεροληψία**, επομένως ανάλογα με τον αριθμό των ερευνών που πραγματοποίησε κάθε εταιρία, η δική της μεροληψία επηρεάζει αντίστοιχα, περισσότερο ή λιγότερο, και τον μέσο όρο των στοιχείων που παρουσιάζουμε. Επίσης, κάποιες από τις έρευνες μελετούν έναν υποπληθυσμό του γενικού εκλογικού σώματος (ιδίως μια γεωγραφική περιοχή/εκλογική περιφέρεια), ωστόσο -όπως έχουμε ξαναπεί- επιλέγουμε να τις παρουσιάζουμε καθώς η όποια αναπόφευκτη μεροληψία τους αντισταθμίζεται από τον μεγάλο αριθμό ερευνών που μελετάμε και τη διαχρονική παρατήρησή τους.

Αναλυτικά, οι έρευνες που δημοσιεύτηκαν την περίοδο που μελετάμε παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα².

² Υπενθυμίζεται ότι πατώντας πάνω στο όνομα της κάθε εταιρίας ανοίγει ο σύνδεσμος προς το σύνολο ή τα βασικά δημοσιευμένα ευρήματα κάθε έρευνας, στα οποία εξάλλου και στηριζόμαστε.

Πίνακας 1 : Δημοσιευμένες δημοσκοπήσεις της περιόδου

A/A	ΕΤΑΙΡΙΑ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ	ΜΕΣΟ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗΣ Ή/ΚΑΙ ΕΝΤΟΛΕΑΣ
1	GPO	22-24/8	Τα Νέα
2	Marc	22-25/8	Πρώτο Θέμα
3	Public Issue	22-25/8	-
4	Interview	23-29/8	Politic.gr
5	Metron Analysis	29-31/8	Mega
6	Alco	31/8-5/9	ΓΣΕΕ
7	MRB	31/8-5/9	Newsbomb.gr
8	Prorata	2-5/9	Εφημερίδα των Συντακτών
9	GPO	12-14/9	Παραπολιτικά
10	Opinion Poll	12-14/9	Mononews.gr
11	Real Polls	-	Δημοκρατία (δημ. 20-21/9)
12	Metron Analysis	14-19/9	Κύκλος Ιδεών
13	Pulse RC	8-20/9	ΣΚΑΪ
14	MRB	19-21/9	Open
15	GPO	19-21/9	Star
16	Alco	19-23/9	Alpha
17	Palmos Analysis	20-23/9	The Caller
18	Marc	20-24/9	ANT1
19	Metron Analysis	22-26/9	Mega
20	Interview	22-27/9	Politic.gr
21	Opinion Poll	3-5/10	Aftodioikisi.gr (μόνο στον Δήμο Αθηναίων)
22	MRB	10-12/10	Newsbomb.gr
23	Alco	10-14/10	Alpha
24	Interview	13-19/10	Politic.gr
25	Marc	18-22/10	ANT1
26	Metron Analysis	18-24/10	Κύκλος Ιδεών
27	Pulse RC	23-25/10	ΣΚΑΪ
28	Prorata	24-27/10	Newsbomb.gr

29	Prorata	13-31/10	Ινστιτούτο Νίκος Πουλιαντζάς
30	Prorata	27/10-4/11	Ινστιτούτο ΕΝΑ
31	MRB	31/10-2/11	Open
32	Prorata	8-9/11	Εφημερίδα των Συντακτών
33	GPO	8-10/11	Παραπολιτικά
34	Alco	14-18/11	Alpha
35	Interview	17-21/11	Politic.gr
36	Metron Analysis	16-22/11	Mega
37	Prorata	19-22/11	Εφημερίδα των Συντακτών
38	Data C	10-23/11	Πελοπόννησος (μόνο στη Δυτική Ελλάδα)
39	Marc	22-27/11	ANT1
40	GPO	-	Star (παρουσιάστηκε 30/11)
41	DATA C	10-28/11	Πελοπόννησος (μόνο στην Πελοπόννησο)
42	RASS	28/11-2/12	Action24
43	Opinion Poll	29/11-2/12	Lykavitos.gr
44	GPO	5/12	Παραπολιτικά (μόνο στον Δήμο Πειραιά)

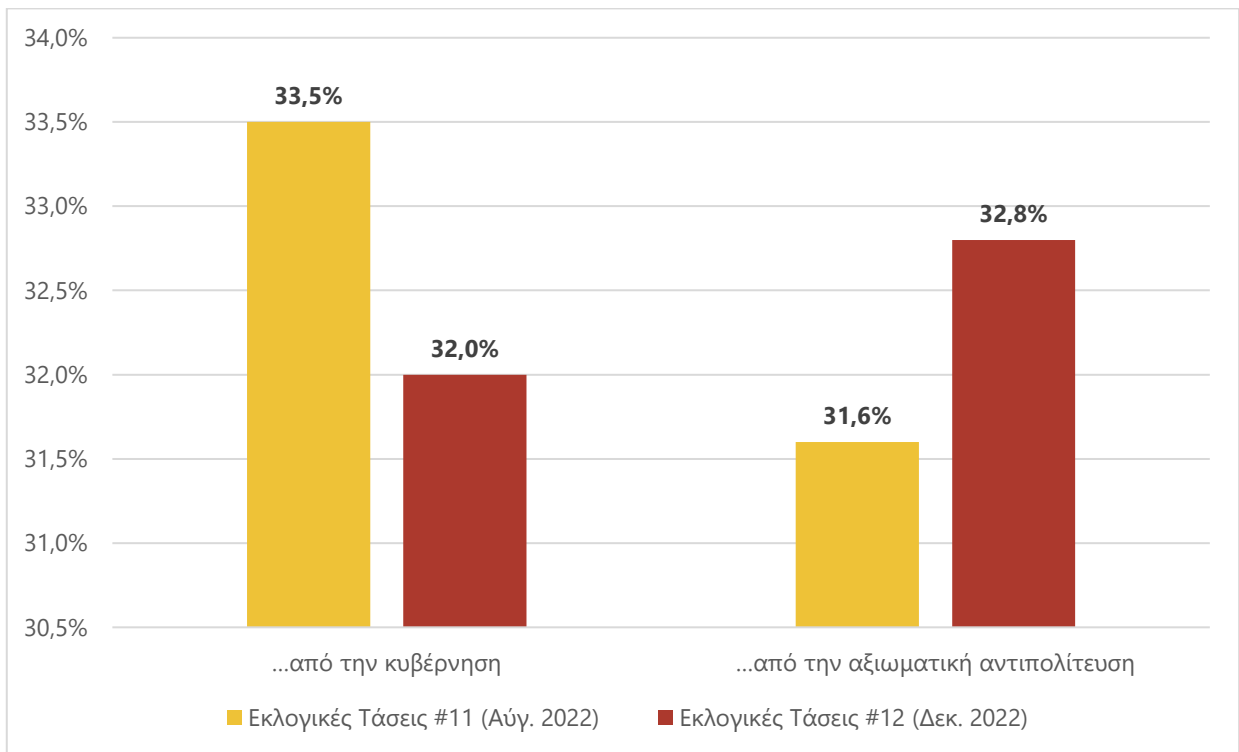
Βαθμός ικανοποίησης από την κυβέρνηση και την αξιωματική αντιπολίτευση

Σε ό,τι αφορά στον πρώτο από τους σταθερούς δείκτες που μελετάμε στις **Εκλογικές Τάσεις**, την **ικανοποίηση από το έργο της κυβέρνησης και τις προτάσεις της αξιωματικής αντιπολίτευσης**, σημειώνεται κατά την περίοδο που μελετάμε μια μείωση της ικανοποίησης από την κυβέρνηση (υπενθυμίζεται ότι στην **προηγούμενη έκδοση των Εκλογικών Τάσεων** είχε καταγραφεί μια μικρή ανάσχεση της πτωτικής τάσης για την κυβέρνηση, η οποία όμως πλέον διακόπτεται). Την ίδια στιγμή, καταγράφεται μια αύξηση της ικανοποίησης από τις προτάσεις που

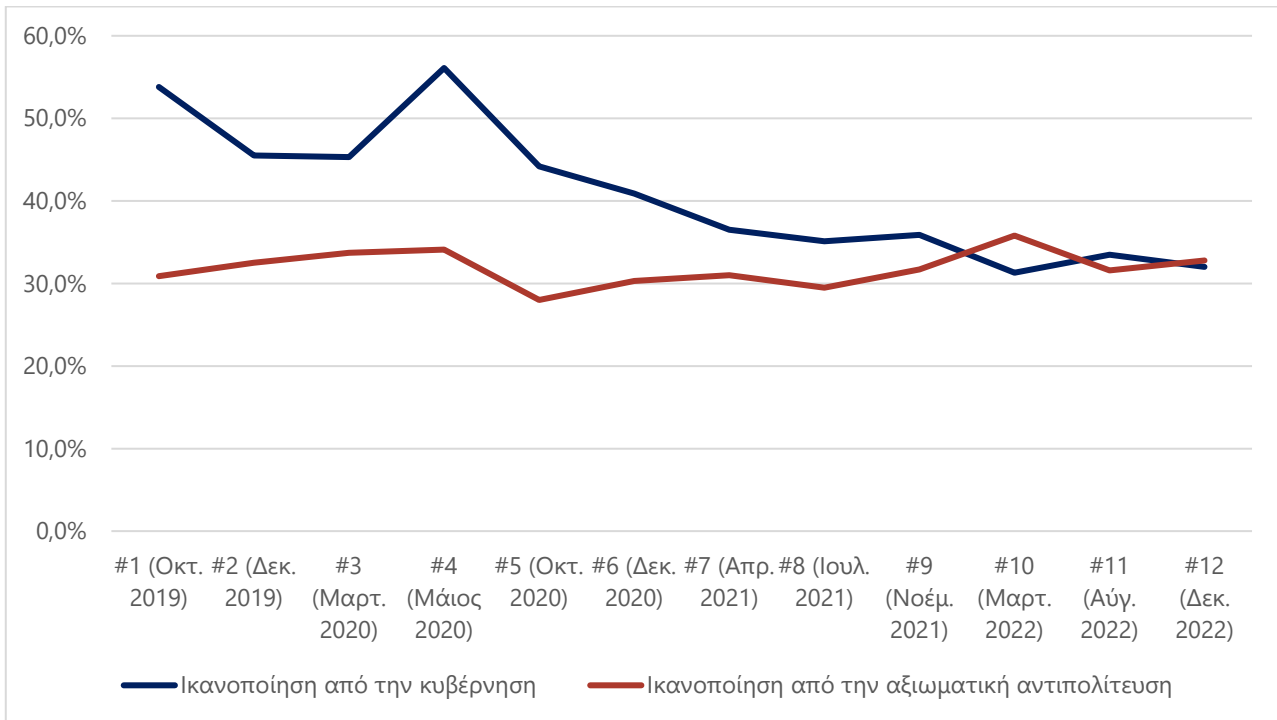
καταθέτει η αξιωματική αντιπολίτευση σε σύγκριση με την προηγούμενη περίοδο. Η παράλληλη αυτή κίνηση έχει ως αποτέλεσμα **η διαφορά υπέρ της κυβέρνησης να έχει πλέον όχι απλώς εξαλειφθεί, αλλά ανατραπεί υπέρ της αξιωματικής αντιπολίτευσης.**

Ωστόσο, παραμένει το ποιοτικό εύρημα που επισημάναμε και στην [προηγούμενη έκδοση των **Εκλογικών Τάσεων**](#), ότι δηλαδή οι ψηφοφόροι του ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ τοποθετούνται περισσότερο θετικά για την κυβέρνηση σε σύγκριση με την αξιωματική αντιπολίτευση, ενώ ιδιαίτερη σημασία έχει το γεγονός ότι περίπου ένας στους τρεις πολίτες δεν ικανοποιείται από κανένα από τα δύο μεγάλα κόμματα.

Διάγραμμα 2 : Τι ποσοστό της ελληνικής κοινωνίας είναι ικανοποιημένο από την κυβέρνηση και από την αξιωματική αντιπολίτευση, αντίστοιχα; (Ικανοποίηση από την κυβέρνηση vs Ικανοποίηση από την αντιπολίτευση)

Διάγραμμα 3 : Πόσο ικανοποιημένοι είναι οι πολίτες από την κυβέρνηση και από την αξιωματική αντιπολίτευση (ανά έκδοση των Εκλογικών Τάσεων) [Ικανοποίηση από κυβέρνηση/αξιωματική αντιπολίτευση διαχρονικά];

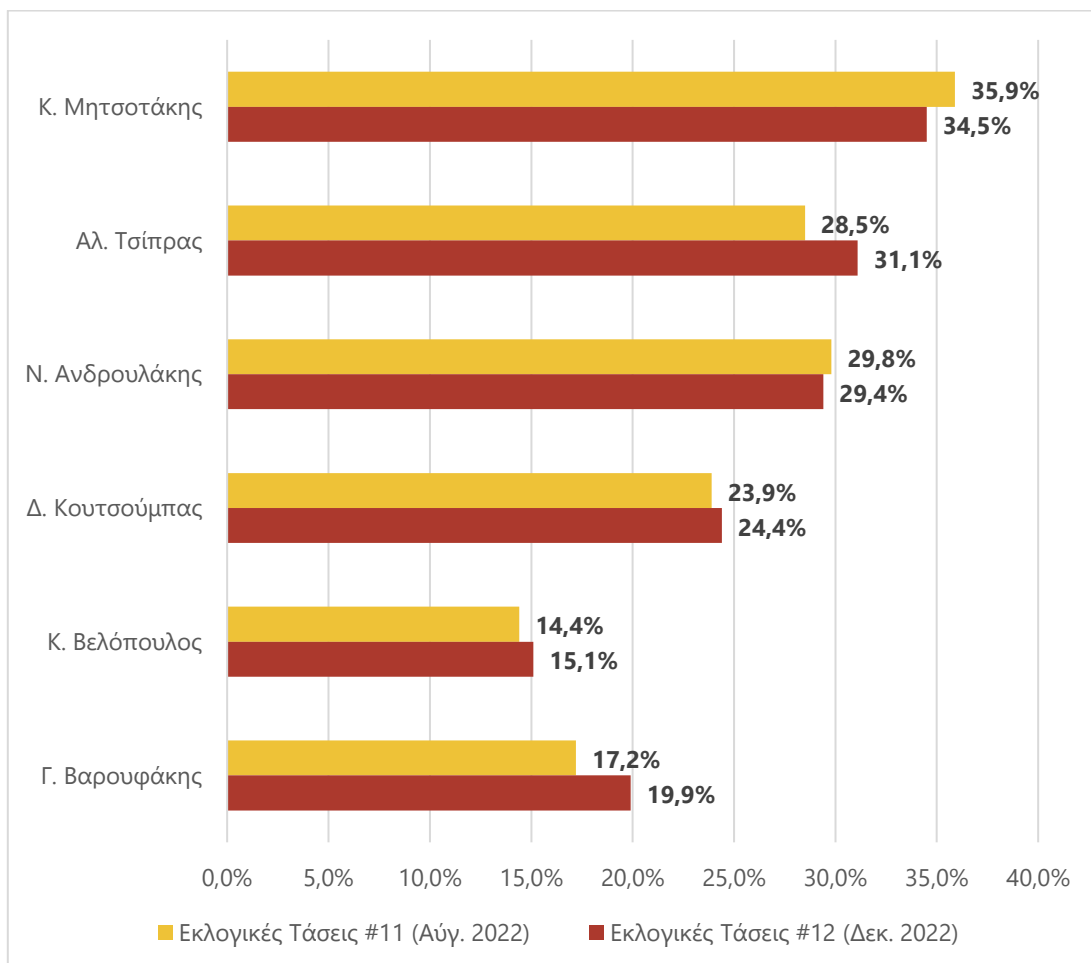

Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών

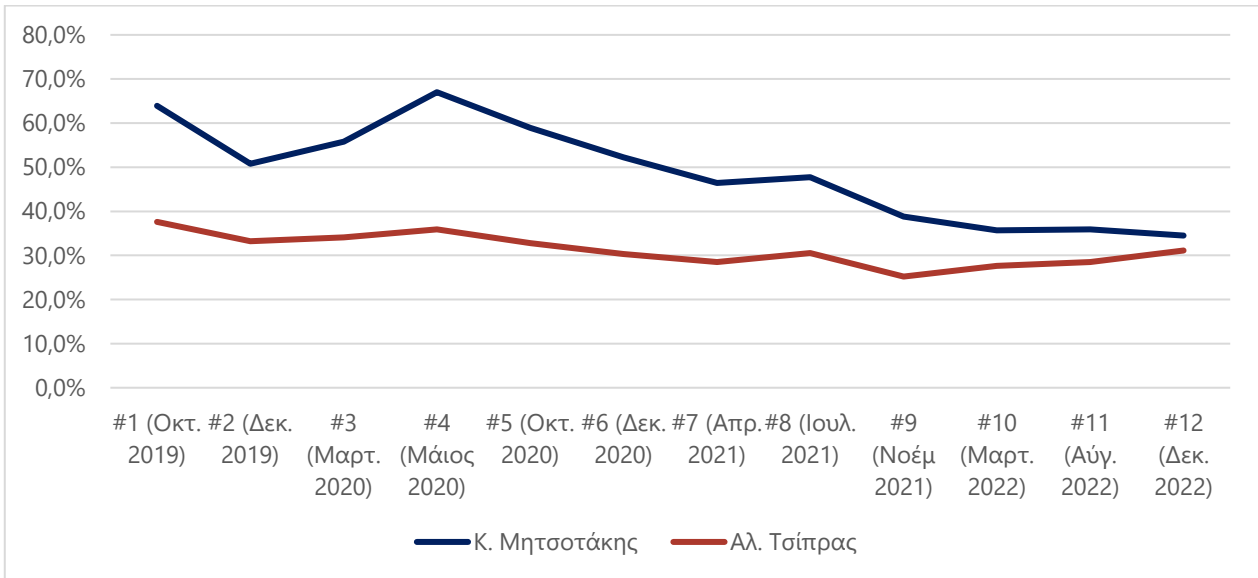
Ο δείκτης της δημοτικότητας έκαστου πολιτικού αρχηγού -παρά τη μικρή αναλυτική του αξία- επιβεβαιώνει την γενικότερη εικόνα φθοράς, αλλού μεγαλύτερης και αλλού μικρότερης, της κυβέρνησης και, αντίστροφα, ενίσχυσης της αντιπολίτευσης. Αναλυτικότερα, **ο μόνος πολιτικός αρχηγός που παρουσιάζει αισθητή πτώση της δημοτικότητάς του** σε σύγκριση με την προηγούμενη έκδοση των **Εκλογικών Τάσεων**, κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες, **είναι ο πρωθυπουργός Κ. Μητσοτάκης**, ο οποίος πληρώνει και προσωπικά το σκάνδαλο των υποκλοπών. Αντίθετα, σταθερότητα ή/και αύξηση καταγράφει η δημοτικότητα του συνόλου των υπόλοιπων πολιτικών αρχηγών, με τον Αλέξη Τσίπρα και τον Γιάνη Βαρουφάκη να καταγράφουν τη μεγαλύτερη βελτίωση κατά 2,6 και 2,7 ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα.

Η τάση αυτή οδηγεί πλέον, εξετάζοντας τα δεδομένα διαχρονικά, σε μια **σύγκλιση της δημοτικότητας των αρχηγών των δύο μεγάλων κομμάτων**, αφού η διαφορά μεταξύ τους έχει φτάσει στις 3,4 ποσοστιαίες μονάδες, έχοντας ξεκινήσει μετεκλογικά από πολύ υψηλά επίπεδα (26,3 ποσοστιαίες μονάδες). Επίσης φαίνεται ότι η επικοινωνιακή δυναμική που προέκυψε από την αλλαγή ηγεσίας στο ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ, έχει πλέον εξαντληθεί, αφού **η δημοτικότητα του Ν. Ανδρουλάκη -παρά το γεγονός ότι αποτέλεσε ένα από τα κεντρικά πρόσωπα της επικαιρότητας, λόγω του σκανδάλου των υποκλοπών- παρουσιάζει οριακή κάμψη.**

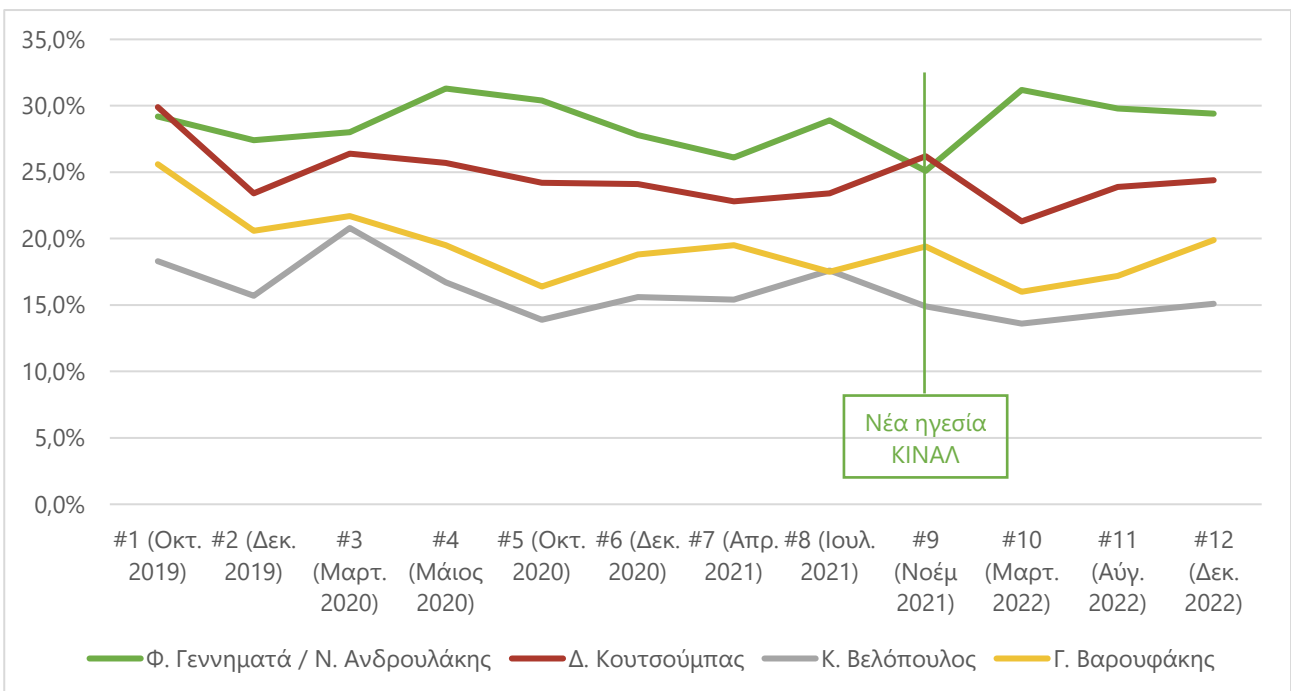
Διάγραμμα 4: Τι ποσοστό των πολιτών έχει θετική γνώμη για καθέναν από τους πολιτικούς αρχηγούς;

Διάγραμμα 5: Διαχρονική εξέλιξη της δημοτικότητας κάθε πολιτικού αρχηγού (με βάση τις επιμέρους εκδόσεις των Εκλογικών Τάσεων) – Κ. Μητσοτάκης, Αλ. Τσίπρας

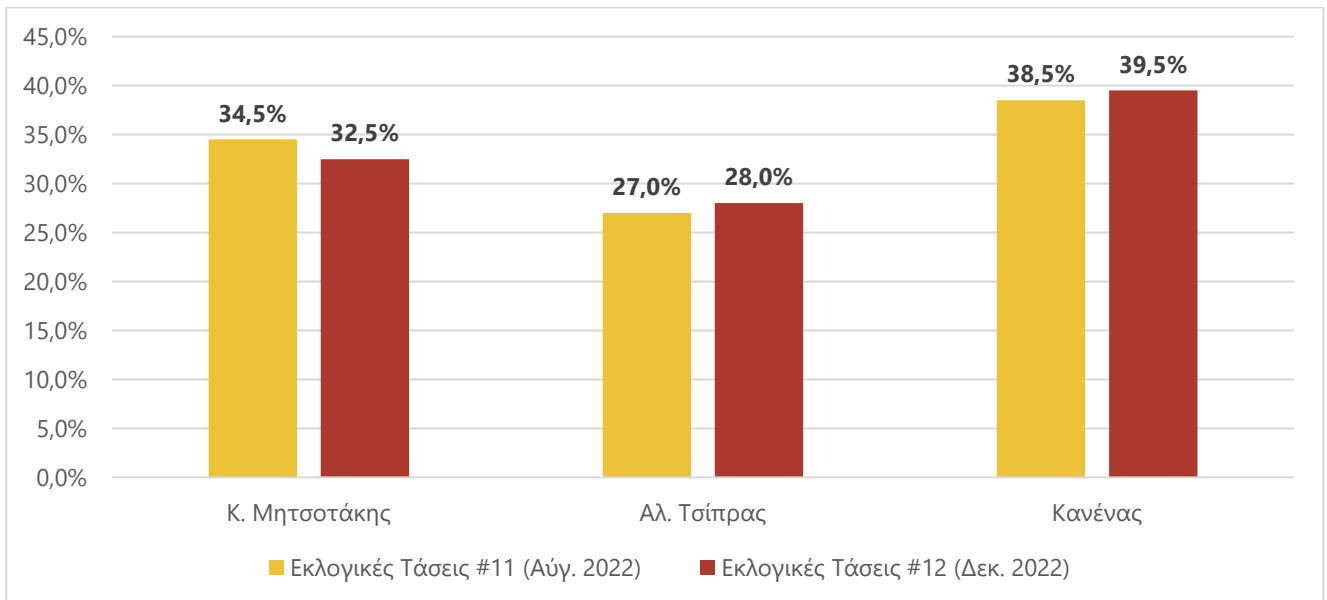
Διάγραμμα 6: Διαχρονική εξέλιξη της δημοτικότητας κάθε πολιτικού αρχηγού (με βάση τις επιμέρους εκδόσεις των Εκλογικών Τάσεων) - Φ. Γεννηματά/Ν. Ανδρουλάκης, Δ. Κουτσούμπας, Κ. Βελόπουλος, Γ. Βαρουφάκης

Καταλληλότερος πρωθυπουργός

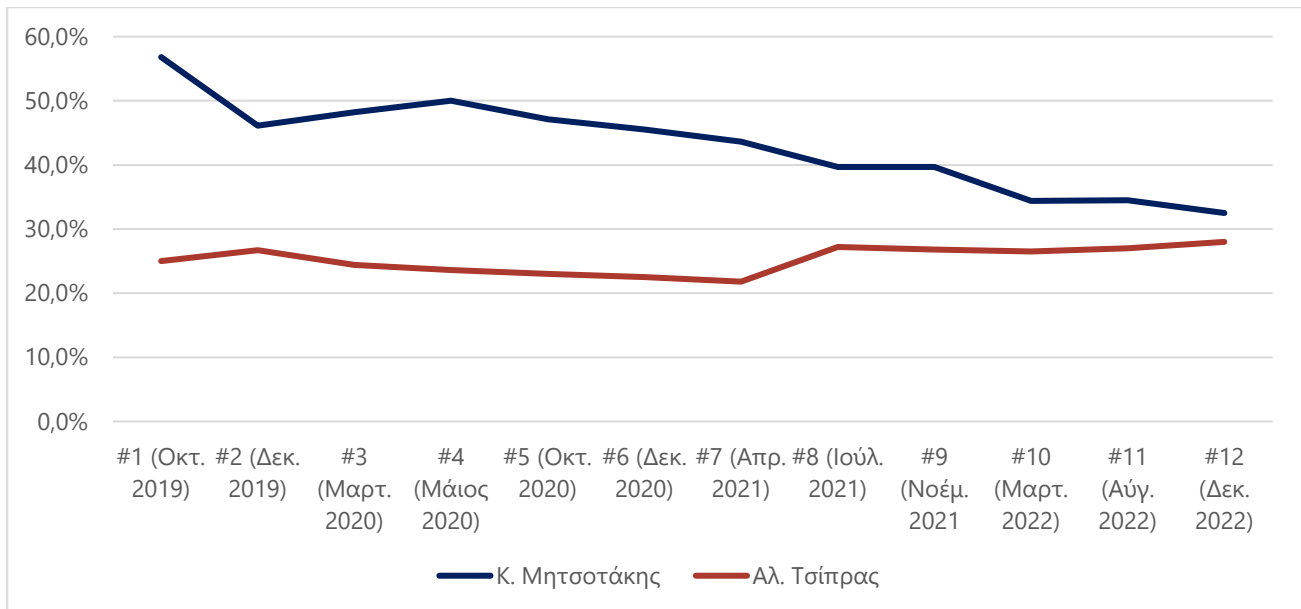
Προβάδισμα, αλλά διαρκώς μειούμενο, εξακολουθεί να διατηρεί ο Κ. Μητσοτάκης στον τρίτο δείκτη που μελετάμε σταθερά, αυτόν του **καταλληλότερου πρωθυπουργού**. Όπως έχουμε άλλωστε εξηγήσει, πρόκειται για τον δείκτη που μεταβάλλεται πιο δύσκολα και επηρεάζεται περισσότερο από το προβάδισμα του εκάστοτε κατόχου της θέσης. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί τόσο η **διαρκής βελτίωση του ποσοστού του Αλ. Τσίπρα** (+1,0 ποσοστιαία μονάδα), όσο και η **πτώση του πρωθυπουργού Κ. Μητσοτάκη** (-2,0 ποσοστιαίες μονάδες), γεγονός που έχει οδηγήσει τη μεταξύ τους **διαφορά από τις 7,5 στις 4,5 ποσοστιαίες μονάδες**.

Διάγραμμα 7 : Ποιον θεωρούν οι πολίτες καταλληλότερο ως πρωθυπουργό; [Καταλληλότερος π/θ]

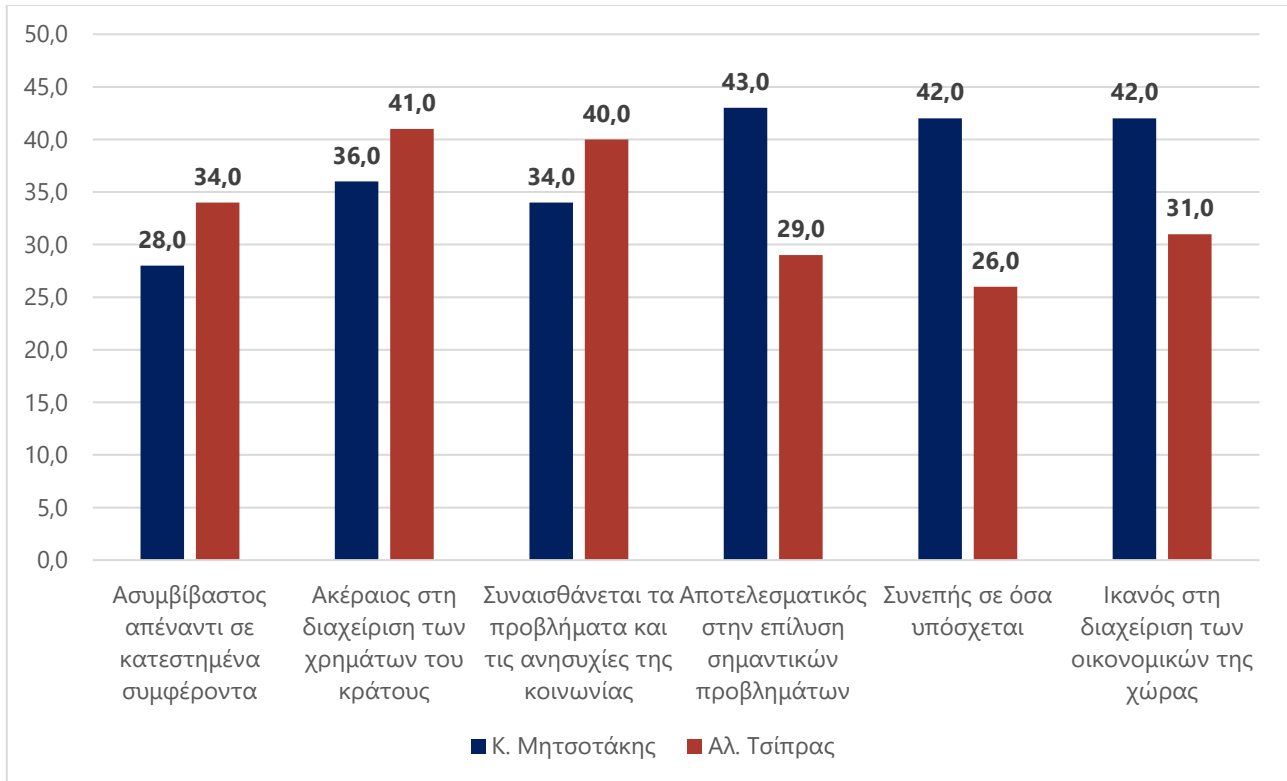
Και σε αυτόν, λοιπόν, τον «δύσκολο» για τον εκάστοτε διεκδικητή δείκτη, τα διαχρονικά στοιχεία είναι αποκαλυπτικά. Ξεκινώντας και εδώ από μια πολύ μεγάλη διαφορά, της τάξης των 31,8 ποσοστιαίων μονάδων αμέσως μετά τις εκλογές, πλέον ο Κ. Μητσοτάκης προηγείται στην καταλληλότητα ως πρωθυπουργός του Αλέξη Τσίπρα με βραχεία μόνο κεφαλή.

Διάγραμμα 8 : Ποιον θεωρούν οι πολίτες καταλληλότερο πρωθυπουργό (διαχρονικά); [Καταλληλότερος π/θ διαχρονικά]

Εμβαθύνοντας δε περισσότερο στα **ειδικά πολιτικά χαρακτηριστικά** που αποδίδουν οι πολίτες σε καθέναν από τους δύο ηγέτες, παρατηρούμε ότι η κοινή γνώμη διχάζεται μεταξύ των δύο. Συγκεκριμένα, ο Αλ. Τσίπρας προηγείται στα χαρακτηριστικά που σχετίζονται με την **ανεξαρτησία από συμφέροντα**, την **ακεραιότητα**, αλλά και την **εγγύτητα** προς τους πολίτες και την κοινωνία, ενώ ο Κ. Μητσοτάκης προηγείται στα χαρακτηριστικά που αφορούν τη **συνέπεια** και την **αποτελεσματικότητα**.

Διάγραμμα 9: Αξιολόγηση των δύο πολιτικών ηγετών ως προς επιμέρους χαρακτηριστικά³

Ενόψει αυτών των δεδομένων, γίνεται κατανοητό ότι η προεκλογική περίοδος και τα διακυβεύματα που τελικά θα κυριαρχήσουν κατά τη διάρκειά της θα παίξουν καθοριστικό ρόλο υπέρ του ενός ή του άλλου πολιτικού αρχηγού. Σημειώνουμε ωστόσο ότι η τρέχουσα πολιτική ατζέντα -με την ακρίβεια αφ' ενός και τα σκάνδαλα αφ' ετέρου στην πρώτη γραμμή της επικαιρότητας- τείνει να ευνοεί τον αρχηγό της αξιωματικής αντιπολίτευσης, αφού η κοινωνική προστασία και η διαφάνεια αναδεικνύονται σε μείζονα ζητούμενα.

³ Πηγή: Prorata, Σφυγμός Νοεμβρίου 2022, διαθέσιμο εδώ: <https://prorata.gr/2022/11/28/sfigmos-noemvriou-2022/>

Πρόθεση ψήφου

Πριν παρουσιάσουμε τα ευρήματα για την πρόθεση ψήφου, ο υπολογισμός της οποίας γίνεται, όπως έχουμε εξηγήσει, με βάση τα δεδομένα των δημοσιευμένων ερευνών⁴, παρουσιάζουμε ορισμένα στοιχεία -πάντοτε με βάση τα δημογραφικά στοιχεία που δηλώνονται στην ταυτότητα κάθε έρευνας- ως προς την πρόθεση ψήφου κατά φύλο, ηλικία και επάγγελμα.

Αναλυτικότερα:

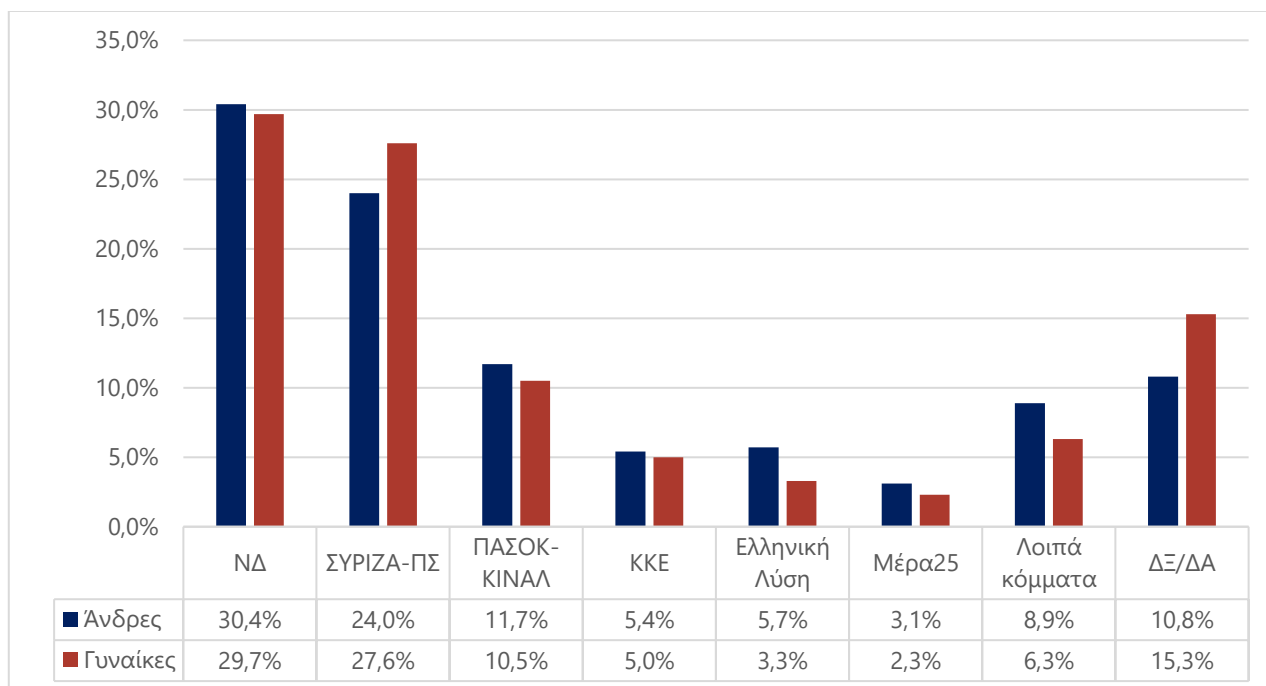
Σε ό,τι αφορά την **πρόθεση ψήφου κατά φύλο**, ο ΣΥΡΙΖΑ λαμβάνει καλύτερα ποσοστά μεταξύ των γυναικών (27,6% έναντι 24,0% μεταξύ των ανδρών), ενώ η Νέα Δημοκρατία έχει σχετικά καλύτερες επιδόσεις μεταξύ των ανδρών (30,4% έναντι 29,7% μεταξύ των γυναικών). Αυτό δε που έχει ιδιαίτερη σημασία να παρατηρήσουμε είναι ότι συγκριτικά οι γυναίκες είναι σε μεγαλύτερο ποσοστό αναποφάσιστες σε σύγκριση με τους άνδρες.

Σε ό,τι αφορά την **πρόθεση ψήφου κατά ηλικία**, επιβεβαιώνεται και παγιώνεται το ηλικιακό χάσμα που έχουμε καταγράψει και σε άλλες ευκαιρίες. Ο ΣΥΡΙΖΑ έχει συγκριτικά καλύτερα ποσοστά μεταξύ των νεότερων σε ηλικία ψηφοφόρων (17-44 ετών), ενώ η Νέα Δημοκρατία είναι πιο ισχυρή στις μεγαλύτερες ηλικίες (άνω των 45 ετών). Ωστόσο, και εδώ πρέπει να καταγράψουμε το γεγονός ότι οι νεότεροι ψηφοφόροι είναι και οι πλέον αναποφάσιστοι/ες (σε ποσοστό 16,7%).

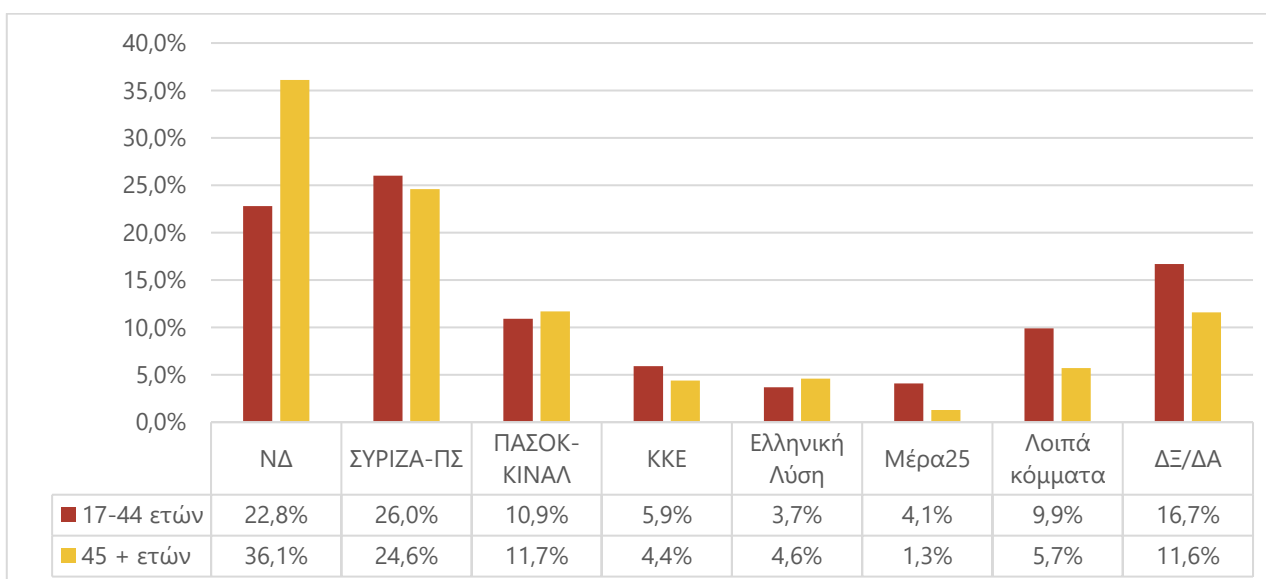
Σε ό,τι αφορά την **πρόθεση ψήφου κατά επαγγελματική κατηγορία**, φαίνεται μια διάσταση μεταξύ οικονομικά ενεργού και μη πληθυσμού, καθώς η ΝΔ έχει ισχυρότερη πρόθεση ψήφου μεταξύ των συνταξιούχων και όσων ασχολούνται με τα οικιακά, ενώ ο ΣΥΡΙΖΑ είναι πιο ισχυρός συγκριτικά μεταξύ των εργαζόμενων, αλλά και των ανέργων. Οι άνεργοι ωστόσο είναι ταυτόχρονα και οι πλέον αναποφάσιστοι, κάτι που πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη.

⁴ Αντίθετα, δεν λαμβάνουμε υπόψη την λεγόμενη «εκτίμηση ψήφου» τον υπολογισμό της οποίας θεωρούμε σε μεγάλο βαθμό αυθαίρετο.

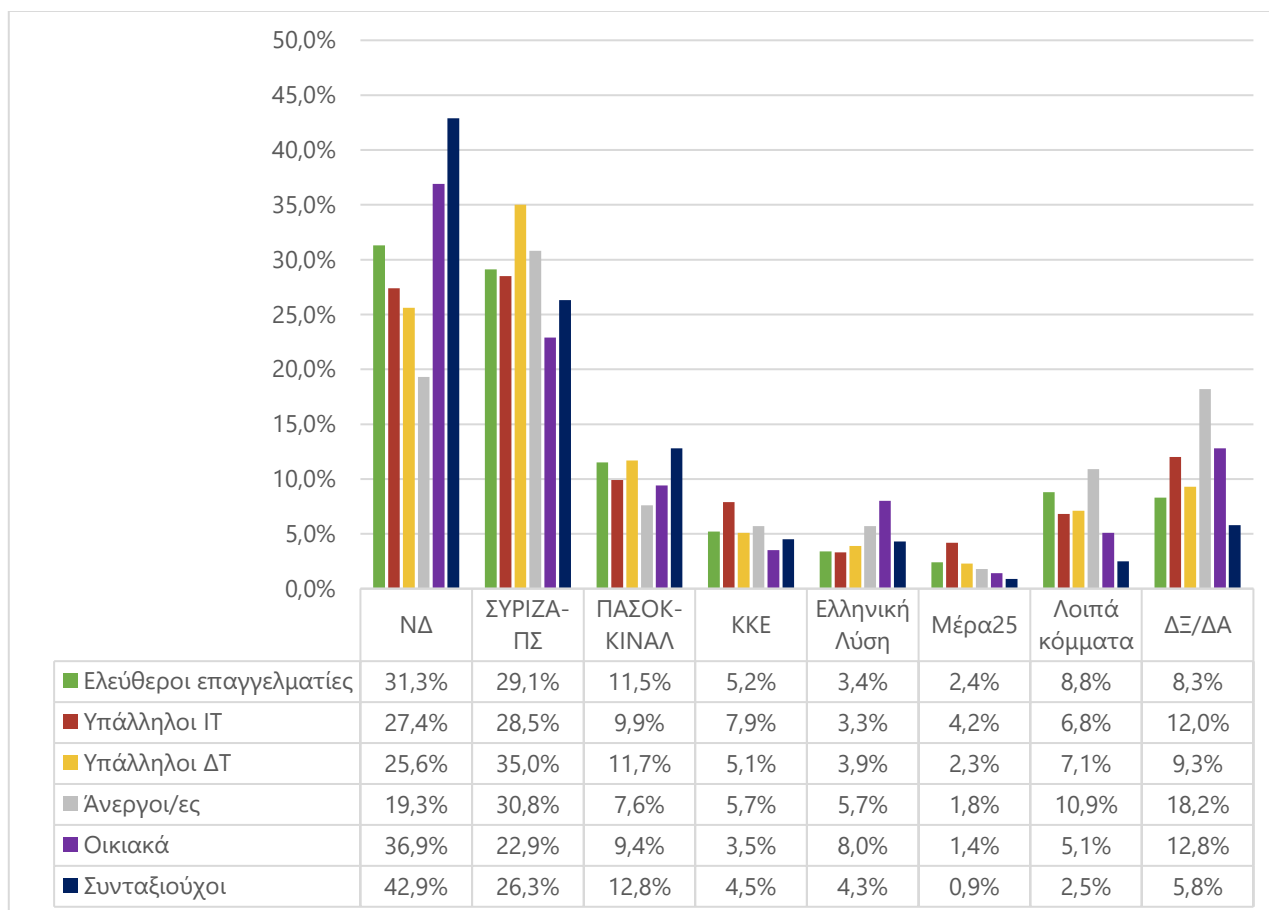
Διάγραμμα 10: Πρόθεση ψήφου κατά φύλο

Διάγραμμα 11: Πρόθεση ψήφου κατά ηλικία

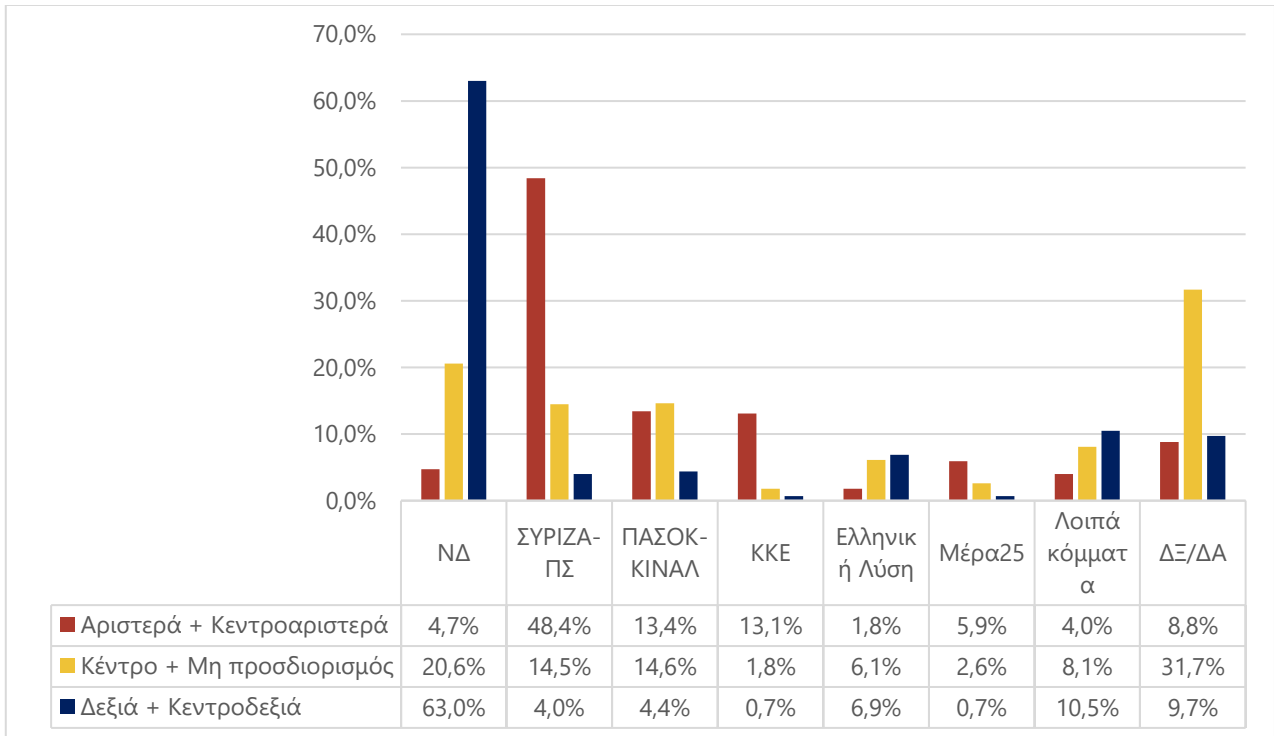
Διάγραμμα 12: Πρόθεση ψήφου κατά επαγγελματική κατηγορία

Περαιτέρω, ενδιαφέρον παρουσιάζει η ανάλυση της **πρόθεσης ψήφου ανά πολιτική αυτοτοποθέτηση**, όπως αυτή καταγράφεται σε αρκετές από τις έρευνες που βλέπουν το φως της δημοσιότητας.

Πιο συγκεκριμένα, εκτός των αναμενόμενων ευρημάτων (κυριαρχία των δεξιών/κεντροδεξιών ψηφοφόρων στην εκλογική βάση της ΝΔ και των αριστερών/κεντροαριστερών στην εκλογική βάση του ΣΥΡΙΖΑ), σημαντικό πολιτικά είναι το εύρημα ότι στον **κεντρώο και μη προσδιοριζόμενο πολιτικά χώρο**, αν και η Νέα Δημοκρατία εξακολουθεί να προηγείται, υπάρχει ένα ποσοστό (31,7%) που δηλώνει ότι δεν έχει αποφασίσει για την εκλογική του προτίμηση, άρα είναι διεκδικούμενο κυρίως από τα τρία μεγάλα κόμματα.

Διάγραμμα 13: Πρόθεση ψήφου ανά πολιτική αυτοτοποθέτηση⁵

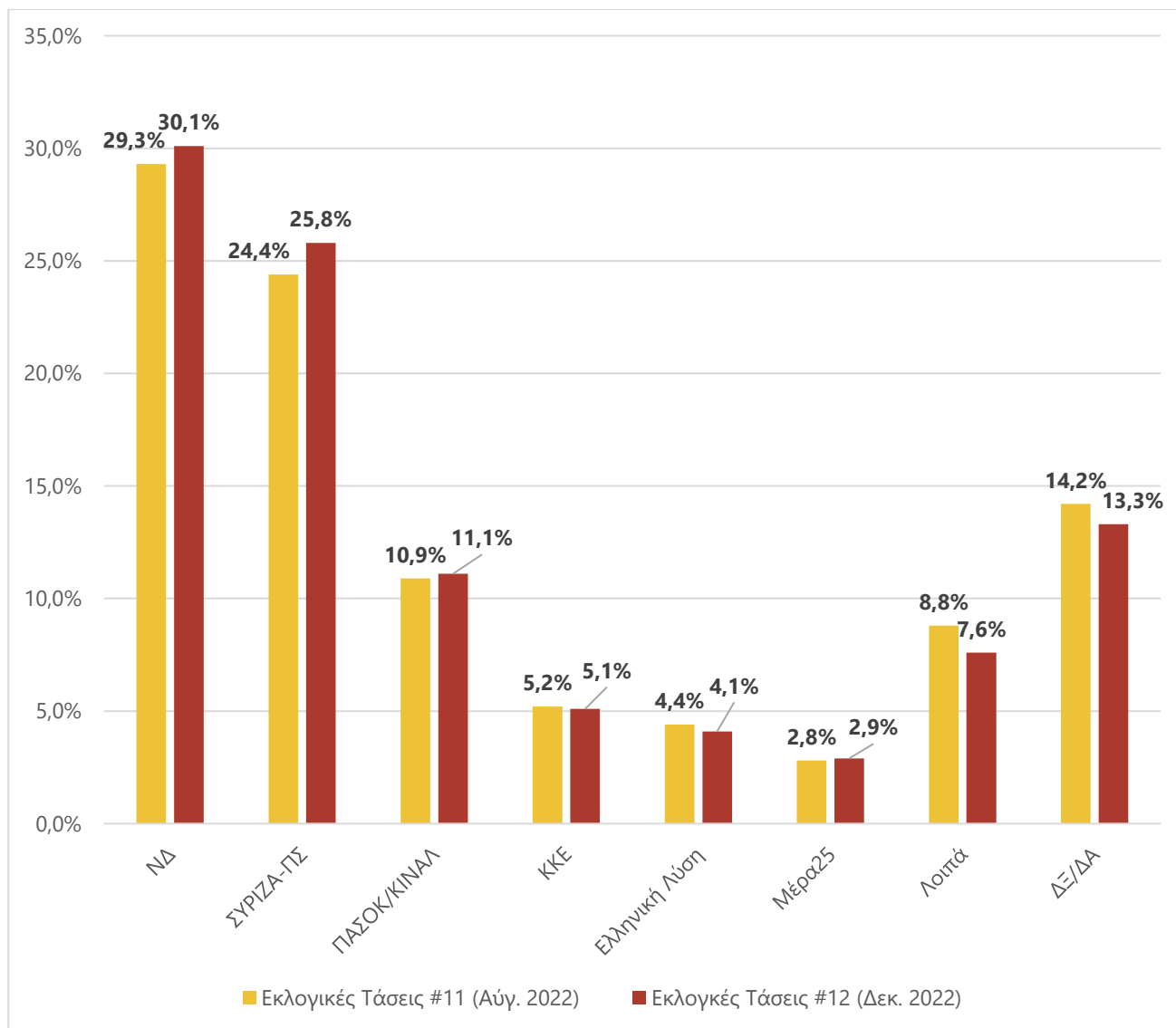

Με βάση όλα όσα προαναφέραμε στις σελίδες που προηγήθηκαν και από την σύνθετη και συνδυαστική μελέτη των δημοσκοπικών ευρημάτων, η **πρόθεση ψήφου** διαμορφώνεται ως εξής κατά την περίοδο που μελετάμε:

Ενισχυμένα εμφανίζονται και τα δύο μεγάλα κόμματα, περισσότερο ο ΣΥΡΙΖΑ (+1,4 ποσοστιαίες μονάδες) και λιγότερο η ΝΔ (+0,8 ποσοστιαίες μονάδες), η οποία προέρχεται κυρίως από τους αναποφάσιστους (-0,9 μονάδες) και τα μικρά «λοιπά» κόμματα (-1,1 μονάδες). Πρόκειται για μια λογική τάση, ενόψει αφ' ενός της έντονης πολιτικής περιόδου που διανύουμε και αφ' ετέρου της οιονεί προεκλογικής περιόδου που έχει ήδη αρχίσει.

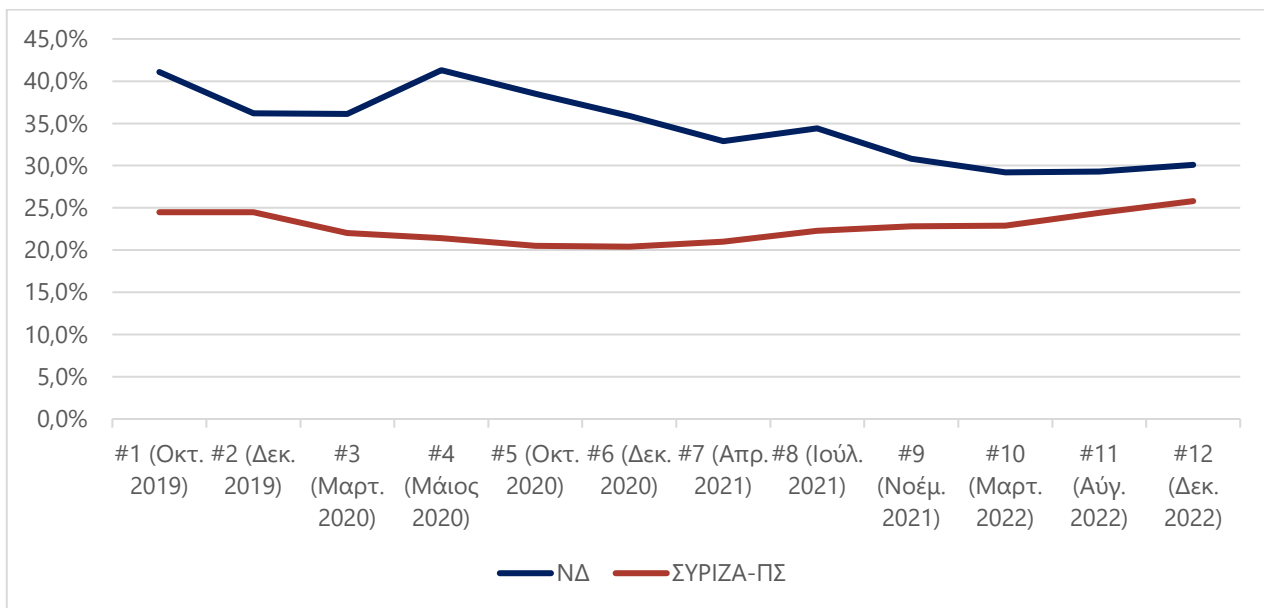
⁵ Επιλέγουμε να μελετήσουμε από κοινού όσους/ες αυτοτοποθετούνται στο «κέντρο» και όσους/ες δηλώνουν ότι δεν έχει νόημα η διάκριση Αριστεράς/Δεξιάς, κυρίως για λόγους στατιστικών μεγεθών, παρά το γεγονός ότι τα κοινά αυτά δεν ταυτίζονται απόλυτα ως προς τα πολιτικά και ιδεολογικά χαρακτηριστικά τους.

Διάγραμμα 14: Ποιο κόμμα θα ψήφιζαν οι πολίτες αν γίνονταν αύριο εκλογές; (Πρόθεση ψήφου)

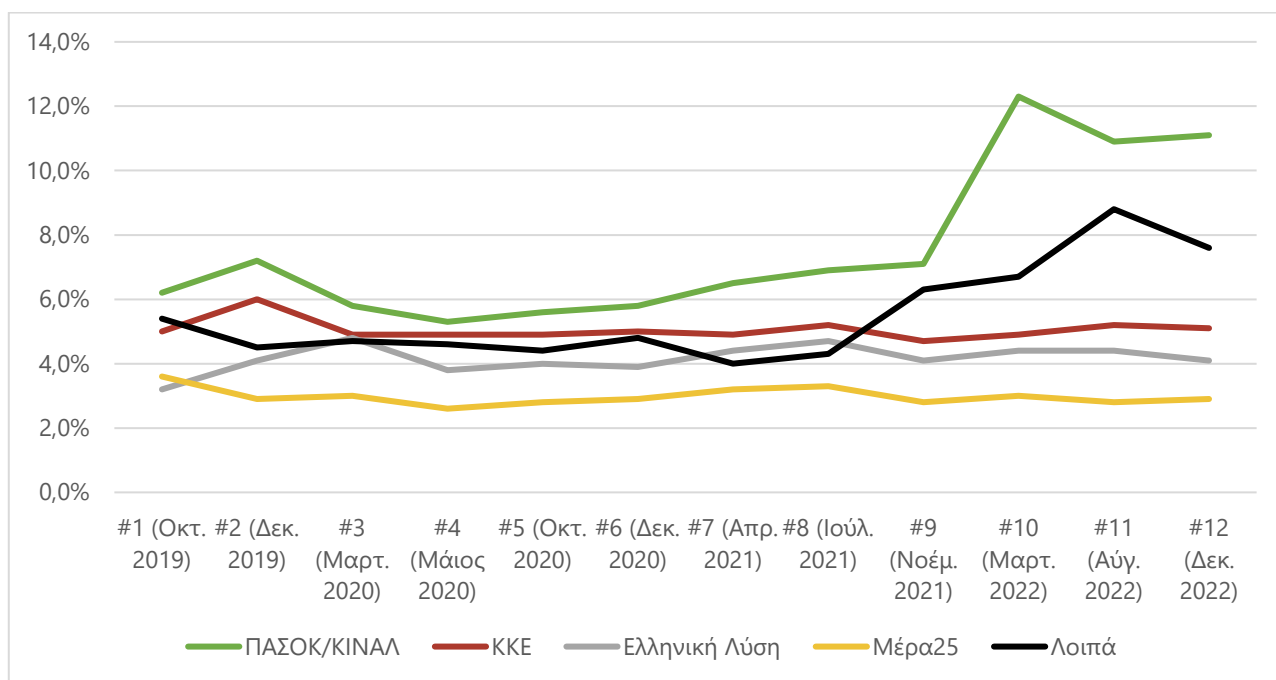
Διαχρονικά, βέβαια, αυτό που έχει επίσης σημασία να επισημανθεί είναι η **περαιτέρω, έστω με αργούς ρυθμούς μείωση της διαφοράς μεταξύ των δύο πρώτων κομμάτων**, που πλέον έχει φτάσει στο **διαχρονικά χαμηλότερο σημείο της από τις προηγούμενες εκλογές μέχρι σήμερα (4,3 ποσοστιαίες μονάδες)**. Η τάση αυτή -που έχει πλέον παγιωθεί εδώ και πολλούς μήνες- είναι εύλογο να συνεχιστεί, αλλά κυρίως να επιταχυνθεί με την επίσημη έναρξη της προεκλογικής περιόδου και την όξυνση των διλημάτων, αν δεν υπάρξει κάποια μεγάλη ανατροπή.

Διάγραμμα 15 : Πρόθεση ψήφου διαχρονικά (ανάλογα με τις εκδόσεις των Εκλογικών Τάσεων) - ΝΔ, ΣΥΡΙΖΑ

Σε ό,τι δε αφορά την τάση για τα **μικρότερα κόμματα**, σημειώνουμε την ανακοπή της εκλογικής δυναμικής του ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ, τη σταθερότητα του ΚΚΕ, καθώς και του (σε κρίσιμη καμπή λόγω του ορίου του 3%) Μέρα25 και, κυρίως, τη σχετική αποκλιμάκωση του ποσοστού των «λοιπών κομμάτων» (εντός του οποίου ωστόσο ενισχύεται η ακροδεξιά), προϊόν της πόλωσης του πολιτικού κλίματος όσο πλησιάζουμε προς τις εκλογές.

Διάγραμμα 16 : Πρόθεση ψήφου διαχρονικά (ανάλογα με τις εκδόσεις των Εκλογικών Τάσεων) - ΚΙΝΑΛ, ΚΚΕ, Ελληνική Λύση, Μέρα25

Συσπειρώσεις της εκλογικής βάσης των κομμάτων και μετακινήσεις

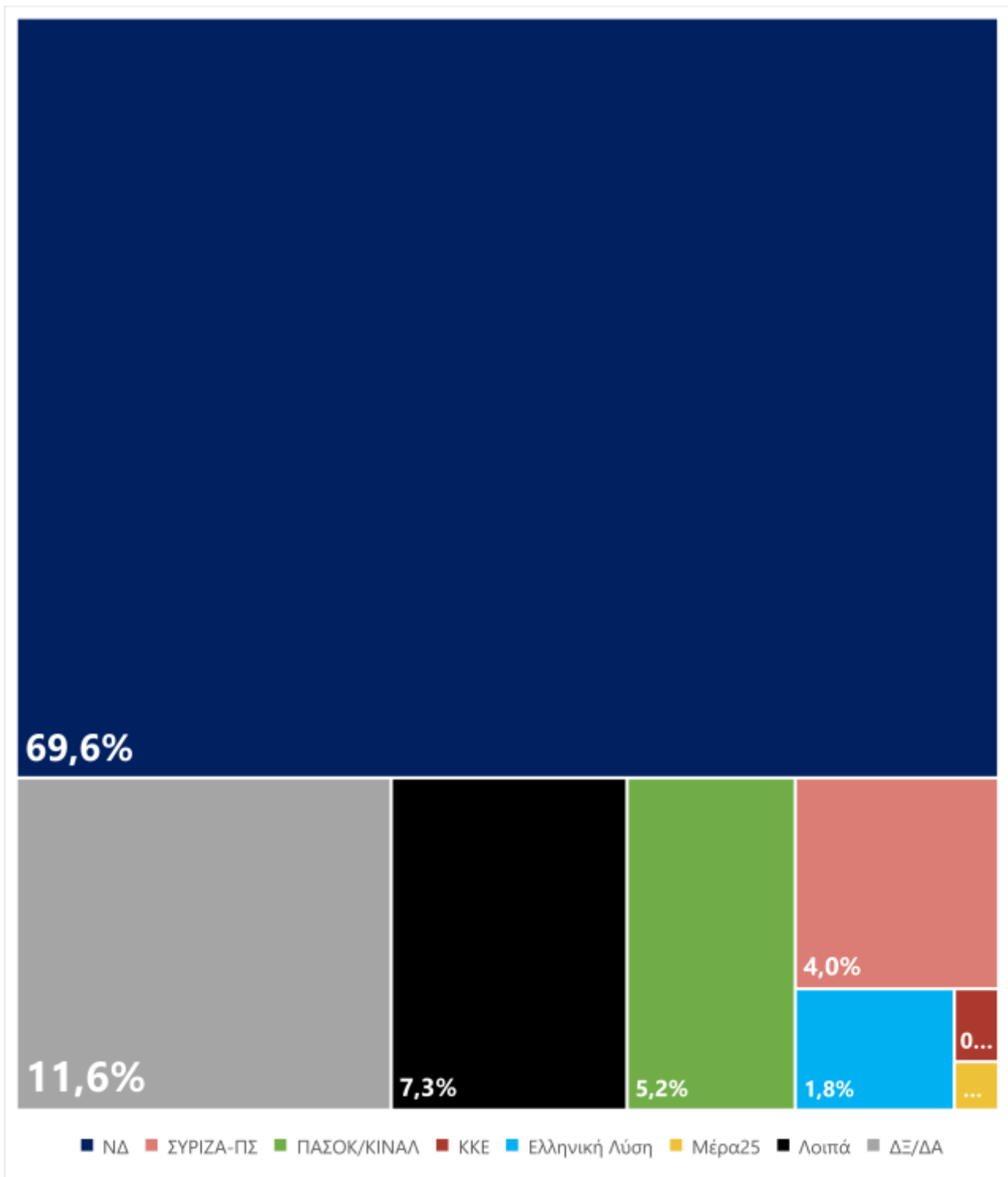
Σε ό,τι αφορά τον δείκτη της συσπείρωσης και των μετακινήσεων της εκλογικής βάσης των δύο μεγάλων κομμάτων (με σημείο αναφοράς τις εκλογές του 2019), αυτό που προκύπτει από τη συγκριτική μελέτη είναι οι εξής μεταβολές:

Πρώτον, καταγράφεται μια **σημαντική αύξηση των μετακινήσεων από τη Νέα Δημοκρατία προς τα κόμματα που βρίσκονται στα δεξιά της.**

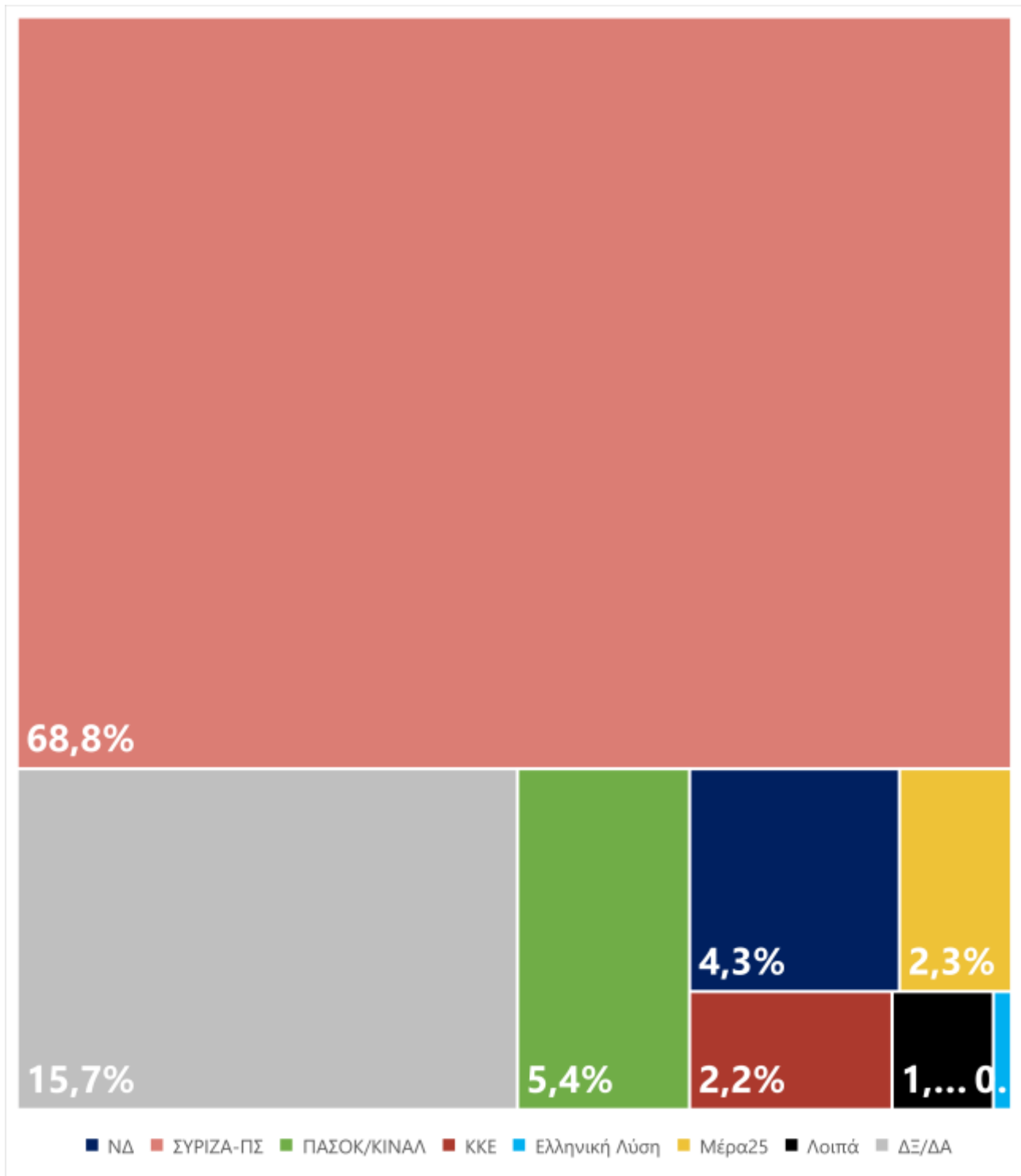
Δεύτερον, αυξάνεται -αν και συνολικά παραμένει σχετικά χαμηλή, συγκριτικά προς τα ποσοστά συσπείρωσης του δικομματισμού σε προηγούμενες περιόδους- η **συσπείρωση και των δύο μεγάλων κομμάτων**, λόγω της αυξημένης πόλωσης που παρουσιάζεται την συγκεκριμένη πολιτική περίοδο και ενόψει των εκλογών που πλέον πλησιάζουν.

Πλέον, τα δύο μεγάλα κόμματα βρίσκονται και ως προς αυτόν τον δείκτη σε ένα **σημείο ισορροπίας**. Αυτό εξάλλου αποτυπώνεται και στα στοιχεία σχετικά με τις **απευθείας μετακινήσεις ψηφοφόρων μεταξύ ΝΔ και ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ**, οι οποίες πλέον, ενώ ήταν συντριπτικά υπέρ της ΝΔ, είναι απολύτως **ισόποσες**. Δηλαδή ενώ μέχρι πριν κάποιο καιρό η ΝΔ κέρδιζε από τον ΣΥΡΙΖΑ πολλαπλάσιους ψηφοφόρους από όσους έχανε προς αυτόν, πλέον ο αριθμός των ψηφοφόρων που χάνει το ένα κόμμα προς το άλλο είναι ίσος με αυτόν που κερδίζει. Όπως είχαμε σημειώσει στην προηγούμενη έκδοση των **Εκλογικών Τάσεων**, αν αυτή η τάση συνεχιστεί -όπως τουλάχιστον φαίνεται μέχρι στιγμής εξάλλου- είμαστε πολύ κοντά στην ανατροπή της προηγούμενης ισορροπίας, δηλαδή ο ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ να κερδίζει περισσότερους ψηφοφόρους της ΝΔ από όσους χάνει προς αυτή, με ό,τι αυτό θα σήμαινε και για την πρόθεση ψήφου των δύο κομμάτων.

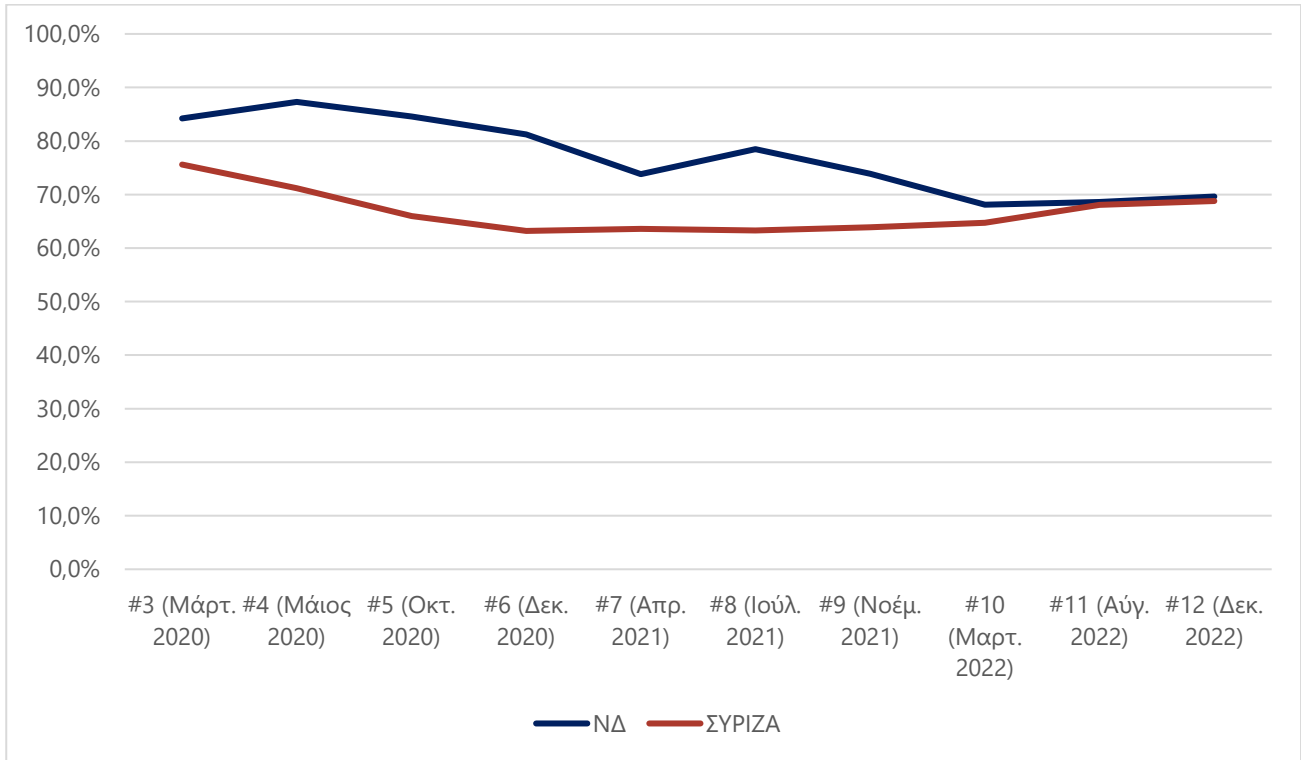
Διάγραμμα 17 : Συσπείρωση και μετακινήσεις ψηφοφόρων ΝΔ

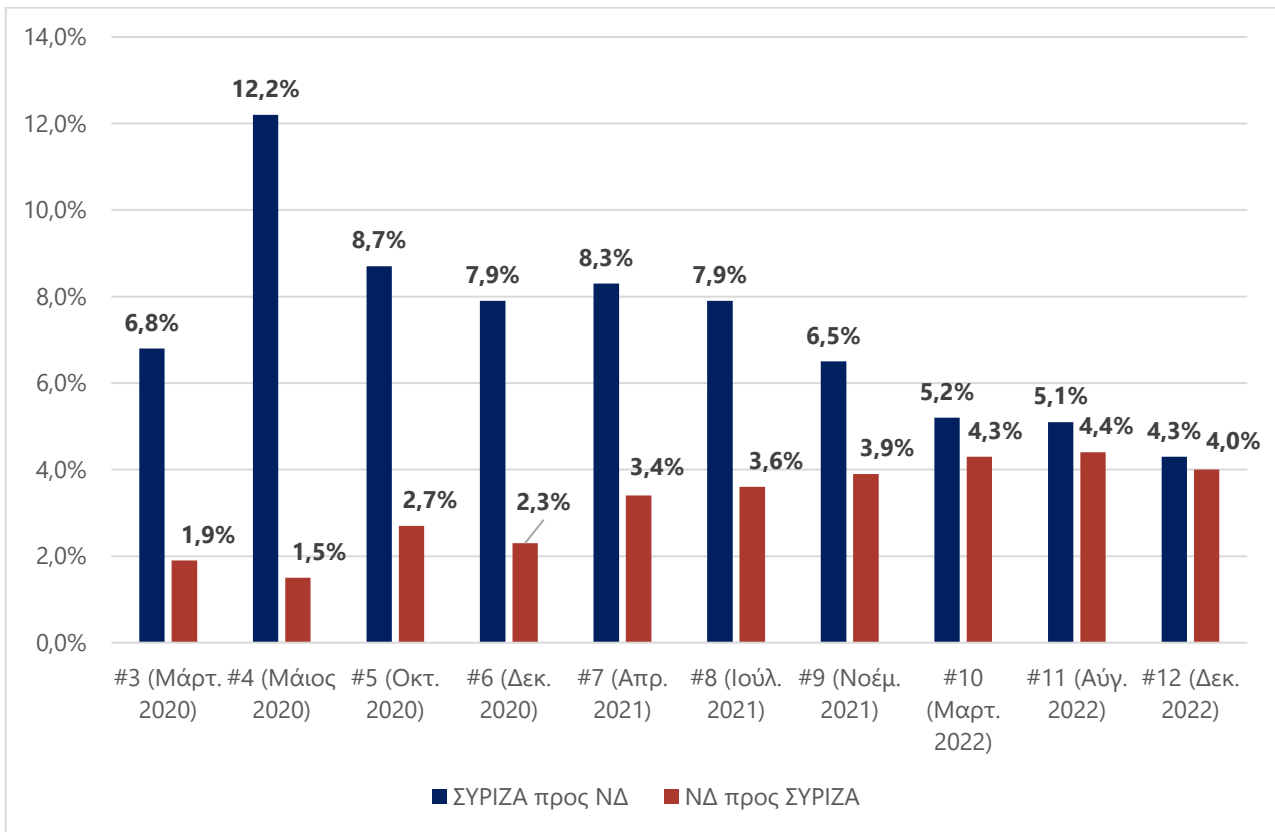
Διάγραμμα 18 : Συσπείρωση και μετακινήσεις ψηφοφόρων ΣΥΡΙΖΑ

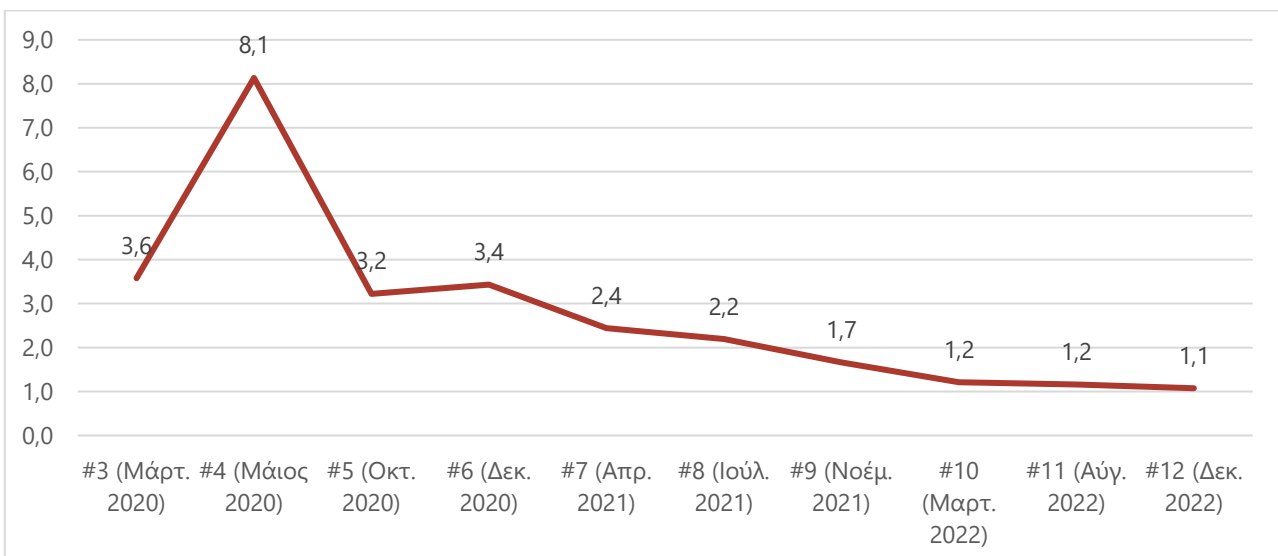
Διάγραμμα 19: Συσπειρώσεις ΝΔ & ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ (Διαχρονικά)

Διάγραμμα 20: Απευθείας μετακινήσεις μεταξύ ΝΔ & ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ (Διαχρονικά)

Διάγραμμα 21: Πόσους ψηφοφόρους χάνει ο ΣΥΡΙΖΑ προς την ΝΔ για κάθε έναν ψηφοφόρο που κερδίζει από αυτή; [Αναλογία απευθείας μετακινήσεων (ΣΥΡΙΖΑ προς ΝΔ)/(ΝΔ προς ΣΥΡΙΖΑ)]

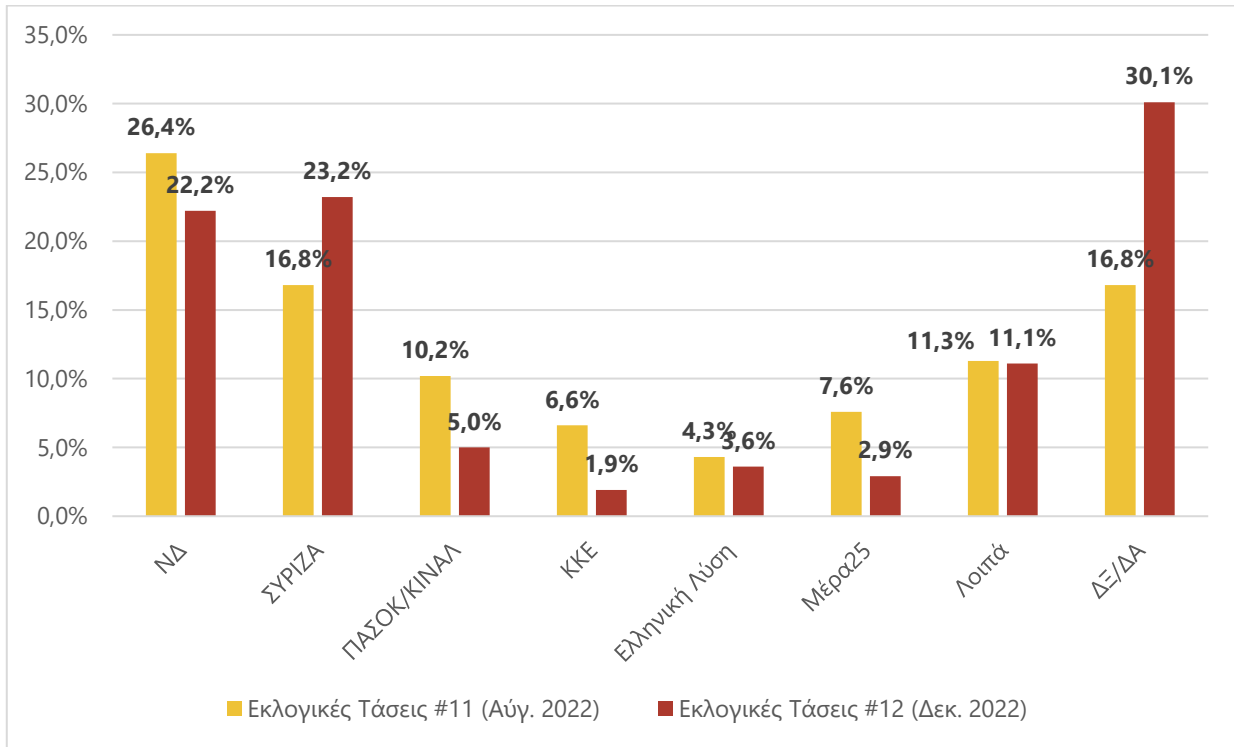
Η «γκρίζα ζώνη» της αδιευκρίνιστης ψήφου

Τέλος, σε ό,τι αφορά την προέλευση (Ιούλιος 2019) όσων σήμερα δηλώνουν «αναποφάσιστοι/ες» (ή ότι δεν θα ψηφίσουν ή θα ψηφίσουν λευκό/άκυρο), στην περίοδο που μελετάμε αξίζει να καταγράψουμε δύο στοιχεία:

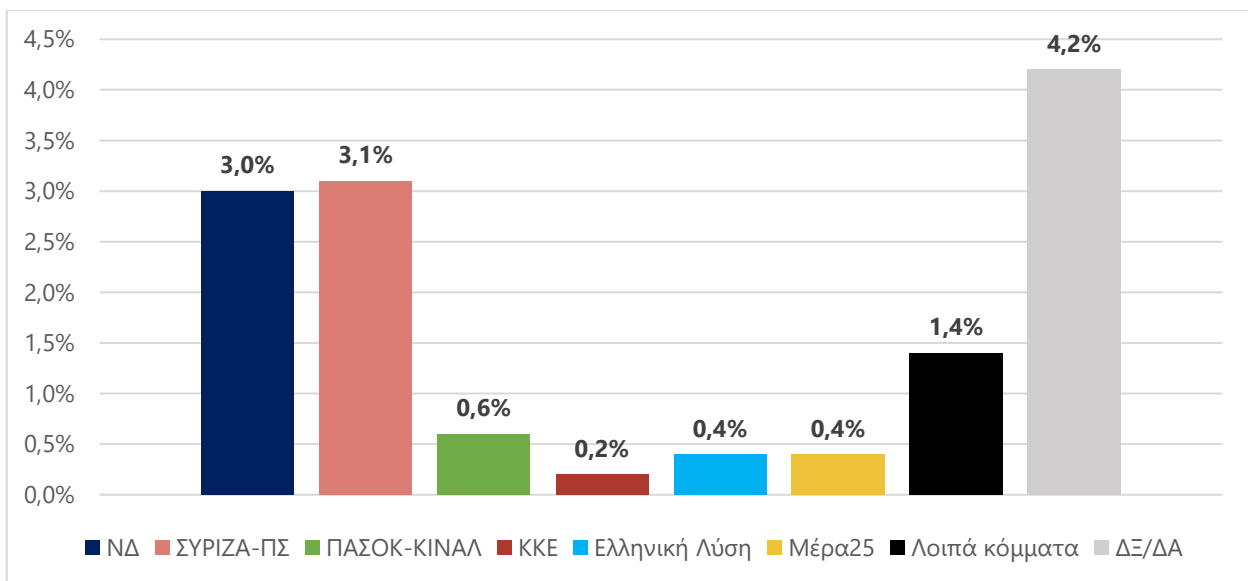
Αφ' ενός **την ενίσχυση του «σκληρού πυρήνα» των αναποφάσιστων** (δηλαδή όσων ανήκουν στην «γκρίζα ζώνη» τόσο ως προς την ψήφο τους το 2019 όσο και ως προς την πρόθεση ψήφου τους σήμερα), κάτι που αντικατοπτρίζει πιθανότατα το γεγονός ότι γενικά οι πολίτες (και ιδίως όσοι έχουν πλέον χαλαρές κομματικές ταυτίσεις) προβληματίζονται ή/και απογοητεύονται στο σημερινό σύνθετο τοπίο των πολυεπίπεδων κρίσεων και των αλληπάλληλων σκανδάλων.

Αφ' ετέρου την **ισόποση περίπου παρουσία των δύο μεγάλων κομμάτων στη «δεξαμενή» των αναποφάσιστων ψηφοφόρων**, γεγονός που αποτελεί μια κατ' αρχήν, αν και όχι απόλυτη ένδειξη, ότι και τα δύο κόμματα έχουν δυνατότητες προσέλκυσης ψηφοφόρων από τη συγκεκριμένη κατηγορία.

Διάγραμμα 22 : Τι ψήφισαν τον Ιούλιο του 2019 όσοι/-ες σήμερα ανήκουν στην "αδιευκρίνιστη ψήφο" (Λευκό-άκυρο, αποχή, "Δεν ξέρω, δεν απαντώ"); [Προέλευση «γκρίζας ζώνης»]

Διάγραμμα 23: Ποσοστό κάθε κόμματος μεταξύ των αναποφάσιστων

Συμπεράσματα – Τάσεις

Όσα αναφέραμε στις σελίδες που προηγήθηκαν συνθέτουν την εικόνα του εκλογικού και, ευρύτερα, του κοινωνικού και πολιτικού τοπίου λίγο πριν το επίσημο εναρκτήριο λάκτισμα της προεκλογικής περιόδου. Η τρέχουσα έκδοση των **Εκλογικών Τάσεων** θα είναι, εξάλλου, ανάλογα και με τις εκλογικές εξελίξεις, είτε η τελευταία είτε πιθανότατα η προτελευταία πριν τις εκλογές.

Κωδικοποιώντας όσα αναφέραμε παραπάνω σε τίτλους, θα λέγαμε τα εξής:

1^{ον}. Η προεκλογική περίοδος ξεκινάει από ένα σημείο ισορροπίας των δύο βασικών αντιπάλων. Αν και η ΝΔ διατηρεί ένα σχετικό προβάδισμα στην πρόθεση ψήφου, αυτό είναι πλέον αισθητά μειωμένο και διαρκώς μειούμενο, τάση που δεν έχει αντιστραφεί σε κανένα σημείο των πολλών προηγούμενων μηνών. Επομένως, η κατάληξη του εκλογικού αγώνα είναι απολύτως ανοιχτή.

2^{ον}. Το καθοριστικό στοιχείο είναι η εμπέδωση μιας διαχρονικής τάσης μείωσης της διαφοράς μεταξύ ΝΔ και ΣΥΡΙΖΑ, που δεν δείχνει πλέον να μπορεί να ανατραπεί. Με την έννοια αυτή, η παράμετρος του χρόνου των εκλογών παίζει επίσης ρόλο, αν και όχι τον αποφασιστικό.

3^{ον}. Στον αμφίρροπο χαρακτήρα της επικείμενης εκλογικής αναμέτρησης κατατείνουν εξάλλου όλοι οι λεγόμενοι «ποιοτικοί» δείκτες, στους οποίους πλέον έχει επέλθει απόλυτη σύγκλιση της δυναμικής των δύο μεγάλων κομμάτων. Αυτό ισχύει και για όσους δείκτες που απεικόνιζαν μια προσωπική υπεροχή του Κ. Μητσοτάκη έναντι του Αλ. Τσίπρα, οι οποίοι πλέον δείχνουν ότι το όποιο πλεονέκτημα διέθετε ο πρωθυπουργός, εξανεμίζεται -ιδίως υπό το βάρος της προσωπικής σκιάς που υπάρχει για τον ίδιο στο σκάνδαλο των υποκλοπών.

4^{ον}. Με αυτά τα δεδομένα, η προεκλογική περίοδος θα παίζει ακόμα πιο καθοριστικό ρόλο από ό,τι συνήθως. Τόσο τα πρόσωπα των υποψηφίων βουλευτών και το σήμα που θα δώσουν

προς τους πολίτες, όσο και -πολύ περισσότερο- τα διακυβεύματα που θα επικρατήσουν, θα γείρουν την αμφίρροπη αναμέτρηση προς τη μία ή προς την άλλη πλευρά. Προς το παρόν πάντως, η αντιπολίτευση, και ιδίως ο ΣΥΡΙΖΑ, έχει ένα ευρύ πεδίο κοινωνικής και πολιτικής/εκλογικής παρέμβασης, καθώς τόσο το κοινωνικό ζήτημα που προκύπτει λόγω της ακρίβειας, όσο και το αίτημα της διαφάνειας και του εκδημοκρατισμού που αναφέρεται μέσα από τα επάλληλα σκάνδαλα, ανήκουν στα προνομιακά για αυτόν πεδία.

5^{ον}. Στο ίδιο πλαίσιο σημαντικό ρόλο θα παίξει και η καθαυτό στρατηγική των κομμάτων, τόσο των δύο μεγάλων, όσο και των μικρότερων, μπροστά στην κάλπη της απλής αναλογικής. Η στρατηγική της αυτοδυναμίας που έχει επιλέξει ο Κ. Μητσοτάκης, μπορεί να τον βοηθά να συσπειρώσει σε κάποιο βαθμό την εκλογική βάση της ΝΔ του 2019, ωστόσο τον φέρνει σε απόσταση από την πλειοψηφία των πολιτών που δηλώνουν στις δημοσκοπήσεις ότι προτιμούν κυβέρνηση συνεργασίας παρά νέες εκλογές και θεωρούν παράγοντα σταθερότητας τις κυβερνήσεις συνεργασίας. Αντίστροφα, η στρατηγική της προοδευτικής κυβέρνησης που ακολουθεί ο ΣΥΡΙΖΑ θέτει διλήμματα και προς τα κόμματα που βρίσκονται πολιτικά κοντά του, τα οποία αργά ή γρήγορα θα κληθούν να απαντήσουν τα ίδια και, σε δεύτερο χρόνο, οι ψηφοφόροι τους.

6^{ον}. Τέλος, η «δεξαμενή» των αναποφάσιστων ψηφοφόρων, από την οποία και τα δύο κόμματα μπορούν κατ' αρχήν να αναμένουν οφέλη, έχει ορισμένα χαρακτηριστικά που τη φέρνουν εν τέλει πιο κοντά στον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ: περισσότερες γυναίκες, νέοι/ες και άνεργοι/ες. Επομένως, με την κατάλληλη προγραμματική πρόταση, στρατηγική και επικοινωνία, το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης έχει αρκετά περιθώρια (επανα)κινητοποίησης των αναποφάσιστων και προβληματισμένων ψηφοφόρων, τόσο δικών του όσο και προερχόμενων από άλλα κόμματα.

Όπως ξέρουμε, τέλος, από τα exit polls περίπου ένας στους τέσσερις ψηφοφόρους αποφασίζει μετά την έναρξη της προεκλογικής περιόδου. Επομένως, θα λέγαμε ότι «το παιχνίδι τώρα αρχίζει».